

ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA

Institutionen för socialt arbete – Sköndalsinstitutet
Socionomprogrammet 160 poäng
Sköndal – Stockholm

NÄR JAG BLEV ADOPTIVFÖRÄLDER

- Adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande

Socialt arbete, 10 poäng

Examensuppsats

Vårterminen 2005

Handledare: Johan von Essen

Examinator: Marie Nordfeldt

Opponent: Malin Tidlund

Elena Öberg

Författare:

Christina Sutton

FÖRORD

Enda sedan starten av socionomutbildningen har jag vetat att min C-uppsats skulle handla om något inom området internationell adoption. Exakt vad jag skulle skriva om visste jag inte då, men det har visat sig under resans gång.

Så länge som jag kan minnas har jag haft ett intresse för frågor som rör internationell adoption. Jag är inte själv adopterad, men har en storebror som adopterades från Thailand på 1970-talet. Min bror och jag har varit varandras motsatser i så gott som allting och när jag var yngre brukade jag fundera på om vi skulle ha varit mer lika om vi hade varit biologiska syskon. Våra föräldrar har alltid varit väldigt öppna med att han är adopterad och vi har pratat mycket om det hemma under årens lopp. Trots det har jag ibland glömt bort att min bror är adopterad. Han är ju helt enkelt min storebror, varken mer eller mindre oavsett vilket land han är född i och oavsett vilka hans biologiska föräldrar är.

I media har vi de senaste åren kunnat ta del av forskning kring adoptivbarn och deras situation, men min upplevelse har varit att adoptivföräldrarnas perspektiv sällan har speglats. Detta har gjort att jag har funderat mycket kring adoptivföräldrarnas perspektiv på sin adoption och på hur livet som adoptivförälder kan vara. Ur dessa funderingar väcktes ämnet till denna uppsats: Hur beskriver adoptivföräldrar till internationellt adopterade barn sitt föräldrablivande?

Jag vill rikta ett stort tack till de fem adoptivmammor som har ställt upp som intervjupersoner i denna uppsats. Tack för att ni så generöst har delat med er av era upplevelser och tankar kring ert föräldrablivande. Utan er hade det inte blivit någon uppsats.

Ett tack riktas också till Johan von Essen för god handledning under uppsatsarbetet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
1 BAKGRUND	5
1.1 En historisk överblick kring adoption	5
1.2 Innebörden av adoption och adoptionsprocessen	5
2 FORSKNINGSPRÅG OCH AVGRÄNSNING	6
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
4 METOD	7
4.1 Forskningsansats	7
4.1.1 Induktion	8
4.1.2 Hermeneutik	8
4.2 Den kvalitativa forskningsintervjun	9
4.2.1 Urvalskriterier	9
4.2.2 Att hitta intervjupersoner	10
4.2.3 Genomförande och bearbetning av intervjuer	11
4.2.4 Analys av intervjumaterialet	11
4.3 Validitet och reliabilitet	12
4.4 Metodproblem	12
4.5 Etiska ställningstaganden	13
4.5.1 Informerat samtycke	13
4.5.2 Konfidentialitet och nyttjande	14
5 INTERAKTIONISM OCH SOCIALISATIONSSTEORI	14
5.1 Identitet	15
5.1.1 Social och personlig identitet	15
6 FORSKNING KRING ADOPTIVFÖRÄLDRAR TILL INTERNATIONELLT ADOPTERADE BARN	16
6.1 Presentation av tre studier	16
6.2 Valet att adoptera	17
6.3 Föreställningar och förväntningar inför adoptionen	17
6.4 Den första tiden som förälder	18
6.4.1 Det första mötet	18
6.4.2 Att bli förälder	19
6.4.3 Identifikation med barnet	19
6.4.4 Omgivningens reaktioner på adoptionen	19
6.4.5 Att vara biologisk förälder eller adoptivförälder	20
7 INTERVJURESULTAT	20
7.1 Presentation av intervjupersonerna	20
7.2 Valet att adoptera	20
7.2.1 Att bestämma sig för adoption	20
7.2.2 De val man ställs inför efter beslutet om adoption	22
7.2.3 Förekomster av adoptioner i omgivningen	23
7.3 Föreställningar och förväntningar inför adoptionen	24

7.3.1	Barnet	24
7.3.2	Föräldraskapet	24
7.3.3	Rädslor	25
7.3.4	Att få barnbesked	25
7.4	Den första tiden som mamma	26
7.4.1	Det första mötet med barnet	26
7.4.2	Att bli mamma	27
7.4.3	Den första tiden hemma	27
7.4.4	Likheter mellan adoptivföräldrar och deras adoptivbarn	29
7.4.5	Omgivningens reaktioner på adoptionen	29
7.4.6	Att vara biologisk förälder eller adoptivförälder	30
7.5	Viktigt att veta enligt adoptivföräldrarna	31
8	DISKUSSION	32
8.1	Valet att adoptera	33
8.2	Föreställningar och förväntningar inför adoptionen	33
8.3	Den första tiden som förälder	34
8.4	Beslutet att adoptera och normen om det biologiska föräldraskapet	35
8.5	Beslutet att adoptera – barnbeskedet – den första tiden som mamma	35
8.6	Att vara adoptivförälder i relation till omgivningen och normen om det biologiska föräldraskapet	37
9	EGNA REFLEKTIONER	39
	KÄLLFÖRTECKNING	40
	BILAGA 1 Informationsbrev 1	42
	BILAGA 2 Intervjugudie	43
	BILAGA 3 Informationsbrev 2	44

SAMMANFATTNING

I Sverige finns det idag cirka 45 000 internationellt adopterade och över hälften av dem är nu över 18 år. För att få adoptera krävs att man har fyllt 25 år. Både gifta par, ensamstående och homosexuella par kan få tillstånd att adoptera. Uppsatsen avgränsas till att endast fokusera på adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande genom internationell adoption och dess syfte rör hur fem adoptivföräldrar har upplevt detta föräldrablivande. Uppsatsens frågeställningar handlar om valet att adoptera, föreställningar och förväntningar inför adoptionen samt upplevelsen av den första tiden som adoptivförälder. Adoptivföräldrarnas berättelser jämförs med tidigare forskning på området och tolkas med hjälp av socialisationsteori, där de socialiseras in i sin nya identitet som adoptivförälder. Eftersom mycket lite forskning finns inom detta område av adoptionsforskningen bygger uppsatsen på en explorativ ansats med kvalitativ metod innefattande fem kvalitativa intervjuer med adoptivföräldrar.

Forskningen visar att det vanligaste skälet till att par bestämmer sig för att skaffa barn genom internationell adoption är ofrivillig barnlöshet. I och med föräldrarnas beslut att adoptera startar deras föreställningar om barnet. När det gäller förekomsten av rädslor hos föräldrarna inför adoptionen går forskningen isär. En studie hävdar att föräldrarnas föreställningar och förväntningar inför adoptionen var så stora att de farhågor som dök upp i medvetandet trycktes undan. Samtidigt skildrar en annan studie föräldrarnas rädslor kring exempelvis förmågan att älska ett adopterat barn på samma sätt som ett biologiskt samt oro över att klara av eventuella hälsoproblem hos barnet. Forskningen visar även att adoptivföräldrarnas upplevelser om vid vilken tidpunkt de först kände sig som föräldrar varierar mellan då de fattade beslutet att adoptera fram till en tid efter hemkomsten med barnet. Några mödrar tvivlar än på sin mammaroll. Föräldrarna beskriver att den kärlek de hyser för sitt adoptivbarn inte hade kunnat vara starkare till ett biologiskt barn.

Intervjumaterialet visar att orsaken till valet att adoptera hos fyra av fem intervjupersoner var misslyckade behandlingar för ofrivillig barnlöshet. Inför adoptionen hade föräldrarna föreställningar om barnets ålder, utseende, personlighet och var det kunde finnas. Olika rädslor fanns också hos föräldrar kring bland annat den egna förmågan att kunna ta hand om barnet, eventuell sjukdom hos barnet, rasism och så vidare. Föräldrarnas upplevelse om när de för första gången kände sig som föräldrar varierar från när de fick barnbeskedet tills de hade varit hemma med barnet en tid. Samtliga intervjupersoner, som adopterade på grund av ofrivillig barnlöshet, uppger att de skulle ha adopterat tidigare om de hade vetat hur det skulle bli. Samtliga adoptivföräldrar uttrycker idag glädje över sin adoption. Man kan se adoptivföräldrarnas berättelser tidsenligt, från de initiala tankarna kring adoption till idag, då samtliga har genomfört sin adoption och haft barnet hos sig en tid. Då man studerar denna process hos adoptivföräldrarna blir det tydligt att samtliga har genomgått en lyckad socialisationsprocess och därmed utvecklat en identitet som förälder till sitt barn.

En av mina reflektioner efter arbetet med uppsatsen är att det är viktigt att forskning kommer till stånd kring olika aspekter av adoptivföräldrarollen. Detta på grund av att jag tror att det finns ett stort behov av att ta del av sådan forskning hos adoptivföräldrar och hos de som funderar på att adoptera.

1 BAKGRUND

1.1 En historisk överblick kring adoption

Enligt Landerholm (2003) har adoptioner av barn förmodligen existerat i olika former lika länge som människan. I alla tider har föräldrar runt om i världen av olika skäl lämnat sina barn och andra har trätt in i deras ställe som föräldrar (Landerholm 2003:21).

Sveriges första adoptionslag kom år 1917 och den har sedan dess förändrats och justerats genom åren (a a:47). Så länge som det fanns tillgång på svenska barn så var det de som adopterades i Sverige. Vartefter tiden gick blev de färre. Preventivmedel kom och började användas, abortlagstiftningen infördes och under sista delen av 1900-talet blev det alltmer godtagbart och också ekonomiskt möjligt att vara ensamstående förälder. Fram till 1965 föddes dock över 1000 svenska barn som adopterades bort varje år och först födelseåret 1968 var barnen från utlandet lika många som från Sverige (a a:45-46). Enligt Creutzer (2002) får de fåtal svenska barn som adopteras bort vanligtvis föräldrar som de har en relation till sedan tidigare. Det kan exempelvis vara nära släktingar eller fosterföräldrar (Creutzer 2002:13). Enligt Lindblad (2004) uppgår antalet nationella spädbarnsadoptioner, utan anknytning till släktingar eller motsvarande, till endast cirka 15 fall per år i dagens Sverige (Lindblad 2004:11). Då dessa nationella adoptioner endast existerar i mycket liten utsträckning i det svenska samhället kommer uppsatsen enbart att behandla internationell adoption, som numer är den adoptionsform som dominerar i landet.

Enligt Landerholm (2003) är Sverige idag det land i världen som har tagit emot flest internationellt adopterade barn i förhållande till folkmängden (Landerholm 2003:46-47). Det finns idag cirka 45 000 internationellt adopterade i Sverige och över hälften av dem är nu över 18 år (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor 2005 a). I mitten av 1970-talet låg antalet internationella adoptioner på topp med cirka 2000 barn per år. De senaste tio åren har cirka 1000 barn adopterats till Sverige varje år (Landerholm 2003:46). År 2004 invandrade 1109 utomnordiska barn mellan noll och tio år till Sverige för att senare adopteras och under 2003 var siffran 1046 barn. Det största givarlandet var år 2004 Kina med 497 barn. Andra stora givarländer var Sydkorea med 121 barn, Colombia med 71 barn, Ryssland med 53 barn och Indien, där 46 barn fick nya föräldrar i Sverige (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor 2005 b).

Landerholm (2003) menar att inledningen av de internationella adoptionerna präglades av tanken att hjälpa barn från fattigdom och krig och många av adoptivföräldrarna hade redan fött biologiska barn. Det fanns också en idé om att skapa en familj med olika ursprung på jämlika villkor. Under den senare delen av 1970-talet återgick dock den främsta orsaken till att människor adopterade barn till det som historiskt varit det gällande, nämligen att råda bot på pars barnlöshet (Landerholm 2003:46).

1.2 Innebörden av adoption och adoptionsprocessen

Enligt *Nordstedts plus, svensk ordbok + uppslagsbok* (1997) betyder adoption att formellt uppta (ngn) som sitt barn (Nordstedts Plus 1997:6). När adoptionen har fullföljts i Sverige har barnet samma juridiska ställning i förhållande till sina föräldrar som ett barn fött inom familjen. De juridiska banden mellan barnet och dess biologiska familj upphör. En svensk adoption kan aldrig hävas (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor 2005 c).

För att få adoptera måste man enligt svensk lag vara minst 25 år gammal. Det finns ingen övre åldersgräns angiven i lagen, men det anses vara av betydelse för barnet att ålderskillnaden mellan föräldrar och barn inte blir för stor. Gifna makar och personer som har ingått registrerat partnerskap måste adoptera gemensamt. Sammanboende får inte adoptera gemensamt. Det finns också möjlighet att adoptera som ensamstående. För att få adoptera måste man ha socialnämndens medgivande, vilket innebär att man måste anses lämplig som adoptivförälder. Som grund för nämndens beslut ligger den utredning som kommunens socialkontor ansvarar för, den så kallade hemutredningen. Hemutredningen ligger inte enbart till grund för nämndens beslut utan fungerar också som en presentation av de blivande adoptivföräldrarna för barnets företrädare i utlandet. Utifrån den bild som dessa får av de blivande adoptivföräldrarna väljer de föräldrar som de tror ska passa bra för barnen. Från och med den första januari 2005 måste de som önskar adoptera genomgå en föräldrautbildning innan de får sitt medgivande. Föräldrautbildningen ska ge kunskap och möjlighet till insikt om adopterade barn och deras behov (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor 2005 a & c). Då de blivande adoptivföräldrarna har kommit så långt, att de har fått sitt medgivande, är det dags att anmäla sig till någon av de sex adoptionsorganisationerna som förmedlar internationella adoptioner. Genom adoptionsorganisationen skickas sedan de blivande adoptivföräldrarnas ansökningshandlingar till det givarland som man har beslutat sig för. Då ett barn utsetts i utlandet för att adopteras av ett visst par eller av en ensamstående får de information om barnet via adoptionsorganisationen. De blivande adoptivföräldrarna ska överlämna kopior av de handlingar de har fått om barnet till socialnämnden. Om informationen om barnet överensstämmer med medgivandet och de blivande adoptivföräldrarnas förhållanden inte har förändrats på så sätt att det påverkar deras lämplighet ger socialnämnden samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Därefter inträder de blivande föräldrarnas väntan på att få resa och hämta sitt barn. Även efter hemkomsten ska adoptionen slutgiltigt godkännas av exempelvis Myndigheten för internationella adoptionsfrågor eller tingsrätten om adoptionen inte skett i enlighet med Haagkonventionen, då den i så fall blir automatiskt gällande utan ytterligare svensk prövning. Även efter barnets hemkomst väntar en del pappersarbete och myndighetskontakter för föräldrarna. De måste exempelvis anmäla barnets namnändringar, skicka uppföljningsrapporter till barnets ursprungsland samt lämna kopior av samtliga handlingar rörande barnet till socialnämnden (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor 2005 c).

Mot bakgrund av den historiska överblicken kring adoption och hur adoptionsprocessen går till väcktes mina tankar kring adoptivföräldrarnas upplevelser av att bli föräldrar. Som ovanstående bakgrund beskriver finns det en gedigen byråkratisk process att ta sig igenom för att få adoptera. En del av att bli förälder genom internationell adoption handlar om den byråkratiska process som man blir en del av. En annan del, som är sammanlänkad med själva adoptionsprocessen, handlar om adoptivföräldrarnas egna tankar, känslor och upplevelser av att bli föräldrar genom internationell adoption. Det är dessa upplevelser som har fångat mitt intresse och som denna uppsats kommer att handla om. Med denna bakgrund i åtanke blir problemformuleringen därför hur adoptivföräldrar kan uppleva att bli föräldrar genom internationell adoption.

2 FORSKNINGSPRÅGA OCH AVGRÄNSNING

Forskningsfrågan i denna uppsats är: Hur beskriver adoptivföräldrar till internationellt adopterade barn sitt föräldraskap?

Denna forskningsfråga är en del av ett brett forskningsområde kring adoption. Vissa områden inom adoptionsforskningen är relativt väl utforskade medan andra områden är tämligen

utforskade. Jag anser att adoptionsforskning i sin helhet är viktig och att det finns en mängd viktiga ämnen att belysa inom detta område.

Denna uppsats kommer att fokusera endast på adoptivföräldrars berättelser om upplevelsen av att bli föräldrar genom internationell adoption. Därmed utesluts såväl nationella adoptioner som närstående adoptioner. Denna avgränsning görs utifrån att internationell adoption i enlighet med uppsatsens bakgrundskapitel nästan uteslutande är den adoptionsform som förekommer i dagens Sverige. Valet att belysa adoptivföräldrars upplevelser av föräldrablivandet och att därmed utesluta andra delar av adoptionsområdet görs utifrån att det är en relativt utforskad del av adoptionsområdet och utifrån mitt antagande att det kan vara viktigt för de som funderar på att adoptera och de som redan har adopterat att kunna ta del av andra adoptivföräldrars upplevelser av föräldrablivandet. Valet av forskningsfråga innebär att de adopterade barnen endast kommer att få utrymme i uppsatsen genom adoptivföräldrarnas berättelser om sina upplevelser av föräldrablivandet.

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Med utgångspunkt i forskningsfrågan blir syftet med uppsatsen att beskriva hur fem adoptivföräldrar har upplevt sitt föräldrablivande genom internationell adoption. För att uppfylla syftet kommer följande frågeställningar att belysas:

1. Hur beskriver adoptivföräldrarna valet att adoptera internationellt?
2. Vilka föreställningar och förväntningar fanns hos adoptivföräldrarna inför den internationella adoptionen?
3. Hur upplevs den första tiden som adoptivförälder?

Adoptivföräldrarnas berättelser om sina upplevelser av föräldrablivandet kommer att kopplas till socialisationsteori. Giddens (2003) beskriver socialisation som en livslång process utifrån vilken människans beteende formas kontinuerligt utifrån det sociala samspelet (Giddens 2003:42). Under socialisationen utvecklar vi alla en identitet och en förmåga till självständiga tankar och handlingar (a a:43). Då uppsatsens syfte och frågeställningarna rör tiden före adoptionen till och med den första tiden som adoptivförälder ger socialisationsteorin ett sätt att skapa förståelse för adoptivföräldrarnas berättelser om upplevelsen av sitt föräldrablivande, där de socialiseras in i sina nya identiteter som adoptivföräldrar.

4 METOD

4.1 Forskningsansats

Jag har i denna uppsats valt att göra en explorativ undersökning med kvalitativ metod. Det finns för och nackdelar med de flesta metodologiska ansatser, men i detta fall överväger fördelarna med en explorativ ansats nackdelarna. Detta på grund av att jag har funnit förvånansvärt lite forskning som är adekvat för min forskningsfråga och mina frågeställningar. Då jag har sökt efter aktuell forskning på området har jag funnit mycket lite som rör adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande. Jag har inte hittat någon svensk studie som i sin helhet är jämförbar med frågeställningarna i min uppsats. Däremot finns ett fåtal svenska studier som delvis tangerar mina frågeställningar (se kapitel sex om forskning).

För att finna relevant forskning har jag gjort sökningar i följande bibliotekskataloger och sökmotorer: Libris, Artikelsök, folkbiblioteken, Sköndals högskolebibliotek, Riksdagsbiblioteket, Academic Search Elite, First Search, Social Services Abstracts, Google

Scholar, Renardus, Resource Discovery Network, BUBL Information Services, Infomine, OAIster och Sirius for Scientific Information Only. Sökord som har använts har varit adoption, adoptivförälder, adoptivförälder +upplevelse, adoptivbarn, adoptivfamilj, internationell adoption, adoptive parent, child adoption, adoptive parent +experience, international adoption. Jag har även varit i kontakt med Adoptionscentrum för att höra mig för om aktuell forskning. Det finns relativt omfattande forskning om hur det går för adoptivbarnen, men forskning saknas alltså i mycket stor utsträckning kring adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande och föräldraskap. Detta är även något som poängteras av flera författare. I förordet till Katarina von Greiff's studie (2004), *Föräldrar till internationellt adopterade barn – uppfattningar och erfarenheter av föräldrarollen*, ställs frågan varför ingen forskare tidigare har ställt frågan hur föräldrar till vuxna adopterade ser på sin adoption (von Greiff 2004:5).

En explorativ ansats innebär i detta sammanhang en öppen ansats till insamlingen av empiri, vilket kan ses som en fördel, då området tidigare inte är väl utforskat. Jag undviker därmed färdiga kategoriseringar och mätinstrument, vilket kan vara begränsande vid insamlandet och tolkningen av empirin. Med detta i åtanke ställdes mycket öppna frågor till intervjupersonerna under intervjuerna (se bilaga 2). En av uppsatsens frågor var från början vilka orsakerna kan vara till att man väljer att adoptera ett barn. Vart efter uppsatsarbetet fortskred upptäcktes dock att ett bättre sätt att formulera denna fråga är hur adoptivföräldrarna beskriver valet att adoptera. Denna omformulering av frågan gjordes utifrån att det visade sig att valet att adoptera ofta var mycket mer komplext och innebar för flera en process, där orsakerna till adoption blev ett alltför snävt begrepp. Beslutet att adoptera växte för flera fram under en längre period.

Med valet av forskningsansats vill jag uppnå en fördjupad förståelse för adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande med fokus på de områden som de själva tar upp som centrala. Jag vill även ge mitt bidrag till ett utforskat område inom adoptionsforskningen, då jag tror att det kan vara viktigt för blivande adoptivföräldrar och de som redan har adopterat att kunna ta del av andra adoptivföräldrars erfarenheter.

4.1.1 Induktion

Patel & Davidson (2003) menar att en forskare som arbetar induktivt studerar forskningsobjektet utan att först ha förankrat undersökningen i en tidigare vedertagen teori. Utifrån den insamlade informationen formulerar man sedan en teori. (Patel & Davidson 2003:24). Forskningsansatsen bygger på induktion i denna uppsats, då det är adoptivföräldrarnas berättelser och inte teorier som står i centrum. Adoptivföräldrarnas berättelser har sedan kopplats ihop och jämförts med tidigare forskning på området och socialisationsteori. Då jag endast har intervjuat fem personer kan jag inte dra några generella slutsatser utan endast slutsatser om dessa fem personers upplevelser. Då induktion och deduktion enligt Chalmers (1999) hänger ihop finns det deduktiva inslag i uppsatsen även om grundprincipen vid insamlandet av material är induktiv (Chalmers 1999:63).

4.1.2 Hermeneutik

Min forskningsansats förankras i den hermeneutiska traditionen. Enligt Patel och Davidson (2003) har hermeneutik fått stå för kvalitativ förståelse- och tolkningssystem och en forskarroll som är öppen, ”subjektiv”. Hermeneutikern är inte intresserad av att förklara företeelser, utan menar istället att det går att förstå andra människor och vår egen livssituation genom att tolka hur mänskligt liv och existens kommer till uttryck i det talade och i det skrivna språket samt i människors handlingar och i mänskliga livsytringar. Den

hermeneutiska forskaren närmar sig forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen förförståelse. Forskarens förförståelse anses vara en tillgång och inte ett hinder för att tolka och förstå forskningsobjektet (Patel & Davidson 2003:29). Hermeneutikern försöker se helheten i forskningsproblemet. Forskaren ställer helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet för att på detta sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt. Forskaren använder hela tiden sin förförståelse som ett verktyg i tolkningen. För att lyckas med detta krävs ofta av den hermeneutiske forskaren att kunna använda sin empati eller medkänsla för att förstå objektet. Avsikten med tolkningen är sällan att nå fram till en teori i form av heltäckande lagar. Snarare poängteras det unika i varje tolkning och i att det kan vara berikande att presentera en mångfald av tolkningar. Forskaren är dock fri att argumentera för vilken tolkning som uppfattas som den bästa (Patel & Davidson 2003:30).

Jag har likt den hermeneutiska forskaren inte varit ett ”oskrivet blad” och objektiv, utan snarare subjektiv med en egen förförståelse för adoptivföräldrar och deras föräldrablivande. Detta utifrån att jag har vuxit upp tillsammans med en adoptivbror, men jag har själv varit biologiskt barn till våra föräldrar. Alla adoptivföräldrar upplystes inför intervjun om att jag själv har en adopterad bror. Jag har inte varit intresserad av att förklara adoption som företeelse, utan utifrån min explorativa kvalitativa forskningsansats har syftet varit att beskriva fem adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande. Jag utger heller inte mina tolkningar om adoptivföräldrarnas berättelser som allmängiltiga eller oberoende av mig som person, utan ser dem som möjliga tolkningar bland många andra. Jag har studerat adoptivföräldrarnas berättelser utifrån både deras olika delar och deras helheter och jämfört dem med varandra och med den större helheten i form av forskning och teoretiska perspektiv.

4.2 Den kvalitativa forskningsintervjun

Den kvalitativa forskningsintervjun förespråkas i denna uppsats utifrån att den enligt Kvale (1997) ger goda möjligheter att försöka förstå adoptivföräldrarnas upplevelser av sitt föräldrablivande utifrån deras eget perspektiv (Kvale 1997:32). Genom den kvalitativa forskningsintervjun kan adoptivföräldrarnas erfarenheter fångas upp och de kan förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord (a a:70). I intervjuerna ges möjlighet att ställa följdfrågor till adoptivföräldrarna och därmed ökar möjligheten till en fördjupad förståelse av dem. Det finns också möjlighet att ändra frågornas form och ordningsföljd under intervjuerna, då det krävs för att följa upp svaren och berättelserna från intervjupersonerna i enlighet med Kvale (a a:117).

4.2.1 Urvalskriterier

Jag har valt att intervjua fem adoptivföräldrar som har adopterat genom internationell adoption om upplevelsen av sitt föräldrablivande. Mina urvalskriterier har varit att intervjupersonerna ska ha adopterat sitt/sina första barn för max tre år sedan och att han/hon inte ska ha några biologiska barn sedan tidigare. Ytterligare ett kriterium var att intervjupersonerna skulle ha adopterat som gifta. Av praktiska orsaker begränsade jag mig till personer boende i Stockholmstrakten.

Min första tanke var att genomföra intervjuer med gifta par som tillsammans hade adopterat sitt/sina barn. Det var dock svårt att rekrytera par som kunde ställa upp på en intervju tillsammans och jag valde därför att göra enskilda intervjuer med personer som har adopterat som gifta. Valet att endast intervjua adoptivföräldrar som har adopterat som gifta gjordes utifrån att det fanns begränsade möjligheter att göra jämförelser mellan de som har adopterat som gifta och som ensamstående på grund av att antalet intervjupersoner endast var fem stycken.

Samtliga intervjupersoner är kvinnor. Jag strävade inte efter att endast intervjua kvinnor, utan det föll sig så att det enbart var kvinnor som anmälde sitt intresse för att intervjuas. Detta kan till mycket stor del bero på att den överväldigande majoriteten av de adoptivföräldrar som jag träffade på de öppna förskolorna som jag besökte och genom studiecirkeln för adoptivföräldrar var just kvinnor. Detta innebär att kvinnornas makar endast fungerar som aktörer i deras berättelser. Mina intervjuresultat säger därför ingenting om hur män kan uppleva sitt föräldrablivande genom internationell adoption utan skildrar endast de fem intervjuade kvinnornas upplevelser. Att belysa eventuella skillnader mellan könen, när det gäller upplevelsen av föräldrablivandet genom internationell adoption, lämnar jag därför åt andra studier att belysa. Även om en del fäder intervjuats i de studier som redovisas under kapitlet om tidigare forskning redovisas resultaten för kvinnor och män gemensamt och tar ej upp eventuella könsskillnader.

Kriteriet att endast intervjua adoptivföräldrar som inte hade några biologiska barn gjordes utifrån mitt antagande att föräldrar som redan har biologiska barn då de adopterar har erfarenheter av föräldrarollen och därmed en annan utgångspunkt för sitt adoptivföräldraskap än de som inte har några barn sedan tidigare. Då antalet intervjupersoner är så få fanns också begränsade möjligheter att kunna göra jämförelser mellan de som endast har adopterade barn och de som har både biologiska barn och adopterade. Då uppsatsens frågor rör tiden inför adoptionen och tiden som nybliven adoptivförälder valdes intervjupersoner som hade adopterat för max tre år sedan. Detta för att upplevelserna av föräldrablivandet inte skulle ligga så långt tillbaka i tiden. Ett undantag gjordes dock beträffande detta kriterium, då en kvinna intervjuades som hade adopterat sitt barn för tre och ett halvt år sedan. Detta undantag gjordes då svårigheterna att hitta intervjupersoner till uppsatsen krävde att detta sökkriterium utvidgades. Tre och tre och ett halvt år kan dock upplevas som relativt långt tillbaka i tiden och idealet för uppsatsens frågor hade, som jag ser det, varit att intervjua ett antal adoptivföräldrar inför adoptionen och att sedan följa upp dem med en ny intervju då de nyligen hade kommit hem med sitt/sina barn. Det fanns dock av tidsmässiga skäl inte möjlighet att göra detta. Mina resultat kommer därför att bygga på hur adoptivföräldrarna i efterhand konstruerar sitt föräldrablivande, det vill säga hur upplevelserna ”stelns” och ordnas till en berättelse som definierar deras historia och verklighet.

4.2.2 Att hitta intervjupersoner

För att hitta intervjupersoner till uppsatsen har jag vänt mig till följande adoptionsorganisationer: Adoptionscentrum, Barnens vänner och Barnen framför allt – adoptioner. Via Barnens vänner fick jag rådet att vända mig till Stockholms öppna förskolor för adoptivbarn för att hitta intervjupersoner. Adoptionscentrum och Barnen framför allt – adoptioner lade ut en förfrågan från mig angående intervjupersoner med en kort beskrivning av syftet med uppsatsen på sina respektive hemsidor. Barnen framför allt – adoptioner skickade även ut ett brev från mig till ett tiotal av sina medlemmar. I brevet beskrev jag uppsatsen och mina tankar kring den. Jag har även besökt två öppna förskolor för adoptivbarn. På förskolorna har jag under sängsamlingen kort presenterat mig själv, uppsatsen och kriterierna för urval av intervjupersoner. Ett brev från mig (se bilaga 1) har sedan satts upp på respektive förskola och ett antal brev har lämnats så att adoptivföräldrarna har kunnat ta med sig dem hem för att sedan kunna höra av sig till mig. Brev har även lämnats på en ”vanlig” förskola där det finns adoptivbarn. Utöver detta har jag även besökt en samtalscirkel för adoptivföräldrar som har adopterat, där jag på samma sätt som på de öppna förskolorna presenterade mig själv och uppsatsen.

Under arbetet med uppsatsen har jag funderat kring vilka föräldrar som kan tänkas svara på en förfrågan om intervjupersoner. Vilken situation befinner man sig i om man svarar respektive inte svarar på en sådan förfrågan? Har man som förälder en större benägenhet att anmäla sitt intresse för en intervju om adoptionen har gått bra och familjelivet fungerar, än om det inte gör det? Jag har valt att inte lägga så stort fokus på dessa frågor, då uppsatsen inte utger sig för att säga något generellt om adoptivföräldrar som grupp och då antalet intervjuade är alltför litet för att man ska kunna uttala sig generellt.

4.2.3 Genomförande och bearbetning av intervjuer

Inför varje intervju fick intervjupersonerna ta del av en mycket vid intervjuguide (se bilaga 2) samt ett informationsbrev kring uppsatsen (se bilaga 3). Intervjupersonerna fick själva välja var de ville träffa mig och genomföra intervjun. Detta på grund av att jag ville att de skulle känna sig så bekväma och trygga som möjligt under intervjun. Fyra av de fem intervjuerna genomfördes i intervjupersonernas hem. Den femte intervjun hölls på intervjupersonens arbetsplats. För att underlätta bearbetningen och analysen av intervjuerna spelades samtliga intervjuer in på band. Intervjuernas längd var 50-90 minuter. Intervjuerna skrevs sedan ut i sin helhet så ordagrant som möjligt, för att underlätta den senare analysen. Enligt Kvale (1997) är ett ständigt dilemma med intervjuutskriften att de är frusna i tid och avskiljda från det sociala samspelet som fanns under intervjun. Det levande samtalet ansikte mot ansikte fixeras i utskriften. Genom utskriften ändras samtalet från en form till en annan, från det muntliga till det skriftliga. Det är en översättning från ett språk till ett annat. Problemet med detta blir att utskriften kan ses som en torftig grund för analysen av samtalet. Detta då intervjun äger rum i ett sammanhang, vars rumsliga, tidsliga och sociala dimensioner framträder för de som deltar, men inte på samma vis i intervjuutskriften (Kvale 1997:152-153). För att försöka fånga en del av det samspel som ägde rum under intervjun har jag varit noga med att ange skratt, pauser och liknande i intervjuutskriften. Hos mig finns också en minnesbild av det sociala samspelet vid varje intervjusituation som jag kan koppla intervjuutskriften till. Intervjuutskriften har sedan i enlighet med Kvale (1997) klarlagts så att de blev tillgängliga för analys och de har sedan redovisats i kapitlet intervjuresultat. Materialet har klarlagts genom att eliminera överflödigt material, som avvikelser och upprepningar, skilja mellan väsentligt och oväsentligt. Vad som har ansetts vara oväsentligt och väsentligt har styrts av uppsatsens syfte och frågor (Kvale 1997:171). Även om urvalet av det material som har redovisats har skett baserat på uppsatsens syfte och frågor kan det vara viktigt att påpeka att det utvalda materialet även indirekt valts utifrån mitt intresse för intervjupersonernas berättelser och upplevelser. Det är därför möjligt att någon annan skulle ha funnit andra centrala delar i intervjupersonernas berättelser som jag ej har lagt fokus på.

4.2.4 Analys av intervjumaterialet

Jag har använt mig av flera olika analysansatser. Intervjumaterialet har analyserats löpande i kapitlet intervjuresultat, för att sedan i diskussionskapitlet föras samman och diskuteras utifrån den teori och den forskning som har presenterats i uppsatsen. Enligt Patel och Davidson (2003) består forskarens arbete av att relatera teori och verklighet till varandra (Patel & Davidson 2003:23).

Jag har i enlighet med Kvale (1997) använt mig av meningskoncentrering och meningskategorisering i analysen av intervjuerna. Meningskoncentrering har använts, då jag utifrån mina intervjuutskriften har sammanfattat långa uttalanden till kortare. I dessa kortare uttalanden har den väsentliga innebörden av det som har sagts omformulerats i färre ord än i den ursprungliga intervjuutskriften (Kvale 1997:174). Meningskoncentrering har ansetts nödvändigt på grund av intervjumaterialets omfattning och ofta förekommande långa

uttalanden. Meningskategorisering har använts, då jag har kategoriserat intervjumaterialet efter uppsatsens syfte och frågeställningar med underliggande teman (a a:174). Detta ansåg jag vara en bra metod för att göra materialet överskådligt och lätt att följa. Citat används i uppsatsen för att illustrera intervjupersonernas upplevelser. Viss språklig bearbetning av citaten har gjorts för att göra dem lättare att läsa. Jag har valt att genom meningskategorisering och meningskoncentrering redovisa intervjuerna tillsammans istället för att redovisa varje intervju enskilt i sin helhet. Risken med detta sätt att sammanställa och tolka intervjuerna är att man riskerar att en viss nivå av förståelse av materialet går förlorat. Detta i och med att man lyfter ut delar av ett samtal och placerar det tillsammans med andras uttalanden under en kategori eller ett tema. Jag hävdar dock att denna nackdel inte överväger fördelarna, då detta sätt att redovisa intervjuerna dels stärker intervjupersonernas möjlighet till anonymitet och då det också leder till att materialet blir mer överskådligt och lättare att följa utifrån uppsatsens syfte och frågor.

4.3 Validitet och reliabilitet

Enligt Patel och Davidson (2003) innebär god validitet att vi med våra frågor undersöker det vi avser att undersöka och god reliabilitet att vi gör det på ett tillförlitligt sätt (Patel & Davison 2003:98). I en kvalitativ studie är validiteten inte enbart relaterad till själva datainsamlingen. Strävan efter god validitet genomsyrar forskningsprocessens samtliga delar. Patel och Davidson menar att varje kvalitativ forskningsprocess är unik och att det inte går att fixera några regler eller procedurer för att säkerställa validiteten (a a:103-104). I min uppsats handlar validiteten om att jag har undersökt det jag har sagt i syftet och frågeställningarna att jag ska undersöka. Jag har strukturerat uppsatsen efter dess syfte och frågeställningar och har ständigt haft dessa i åtanke då jag sökt efter forskning och genomfört och bearbetat intervjuerna. Kvale (1997) menar att validiteten vid en intervju gäller tillförlitligheten hos intervjupersonens rapporter och kvaliteten hos själva intervjuandet. Han menar att det här bör ingå att ifrågasätta meningen av det som sägs och att ständigt kontrollera den erhållna informationen (Kvale 1997:214). Jag har kontinuerligt under intervjuerna kontrollerat att jag har uppfattat intervjupersonerna rätt genom att ställa tolkande frågor till dem, som de har kunnat bekräfta eller avvisa. Inom kvalitativ forskning menar Patel och Davidson (2003) att begreppet validitet ofta ges en vidare innebörd än inom den kvantitativa forskningen, vilket leder till att reliabilitetsbegreppet närmar sig validitetsbegreppet. Dessa två begrepp är nära sammanflätade (Patel & Davidson 2003:103).

För att försäkra mig om uppsatsens tillförlitlighet har jag skrivit ut intervjumaterialet så ordagrant som möjligt, vilket säkrar att jag har uppfattat de intervjuade rätt. Mina intervjuresultat har ställts mot aktuell forskning på området. Då den tidigare forskningen på området är bristfällig finns dock begränsade möjligheter att tillförsäkra materialets reliabilitet genom en jämförelse. Gemensamma drag har dock hittats. Jag anser att jag har varit noggrann med att inte dra några andra slutsatser än dem som materialet visar på och att övriga tankar har redovisats i mina egna reflektioner. Mot bakgrund av detta anser jag att uppsatsen validitet och reliabilitet är hög.

4.4 Metodproblem

Ett metodproblem i arbetet med uppsatsen har varit svårigheten att hitta intervjupersoner. Det visade sig vara ett mycket tidsödande arbete att rekrytera intervjupersoner. Att skicka ut brev om uppsatsen samt att lägga ut förfrågningar på adoptionsorganisationernas hemsidor gav inte tillräckligt bra resultat. För att finna intervjupersoner krävdes i mycket stor utsträckning ett personligt möte, där jag presenterade uppsatsen för adoptivföräldrar i olika sammanhang och där de då fick möjlighet att ställa frågor. Även då jag i flera olika sammanhang personligen

presenterade uppsatsen och min förfrågan om intervjupersoner var det fortsatt svårt att rekrytera intervjupersoner. En möjlig orsak till detta skulle kunna vara att de adoptivföräldrar som uppfyllde mina kriterier för intervjupersoner relativt nyligen blivit granskade och utredda av socialtjänsten. I denna utredning har de fått svara på en mängd frågor om sig själva och sina tankar kring adoptionen. De har också genomgått en studiecirkel för adoptivföräldrar inför adoptionen, där de har diskuterat adoption. Detta skulle kunna medföra att många adoptivföräldrar är trötta på att dela med sig och diskutera sina upplevelser kring föräldrablivandet.

Den knappa forskning som existerar kring adoptivföräldrars upplevelser av föräldraskapet och föräldrablivandet består till stor del av kvalitativa intervjuer med föräldrar som adopterade på 1970- och 1980-talet. Vissa av dessa föräldrar har intervjuats för endast något år sedan om sina upplevelser. Detta innebär ett metodproblem, då det är svårt att veta i vilken utsträckning dessa kvalitativa studier är jämförbara med mina kvalitativa intervjuer. Hur mycket har samhället förändrats de senaste 20-30 åren och hur och i vilken grad påverkar dessa förändringar i så fall adoptivföräldrars upplevelse av sitt föräldrablivande? Det är svårt att ge ett svar på den frågan, men den är ändå viktig att ha med sig, då man läser denna uppsats och funderar över forskningsresultat.

4.5 Etiska ställningstaganden

För att försäkra mig om att ett etiskt förhållningssätt har tillämpats i uppsatsen har jag beaktat Lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor. Denna lag trädde i kraft den första januari 2004. Dessförinnan fanns *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, antagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, numer Vetenskapsrådet (Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet 2002). I vissa fall är dessa etiska principer mer omfattande än lagstiftningen. Jag har därför valt att använda mig av lagstiftningen, men att komplettera med de forskningsetiska principerna i de fall lagstiftningen inte är lika heltäckande.

4.5.1 Informerat samtycke

Alla intervjupersoner mottog två brev av mig. Det första lämnades på de öppna förskolor jag besökte, på studiecirkeln för adoptivföräldrar, lades ut på Internet och skickades hem till föräldrar via adoptionsorganisationerna. Detta brev var ett allmänt hållet informationsbrev, där jag presenterade mig själv och uppsatsen (se bilaga 1). När adoptivföräldrarna anmält sitt intresse för att bli intervjuade mejlade jag en mycket vid intervjuguide till dem samt ytterligare information kring uppsatsen och deras medverkan (se bilaga 2 & 3). Vi diskuterade även igenom informationsbrevens inför varje intervju. Jag hade då möjlighet att göra förtydliganden och att lägga till eventuell information och intervjupersonerna gavs möjlighet att ställa frågor. Intervjupersonerna informerades i enlighet med §16 i Lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor, antingen genom breven eller muntligen av mig inför intervjun om mitt syfte med uppsatsen och att den främst skulle bygga på kvalitativa intervjuer. Jag informerade dem också om när uppsatsen beräknas vara färdig och att uppsatsen är min examensuppsats på Ersta Sköndal Högskola, att deras medverkan i uppsatsen är frivillig och att de har rätt att avbryta sin medverkan när de vill. De fick också Anders Kassmans namn och telefonnummer, då det är han som är kursansvarig lärare för denna uppsatskurs. Även mitt telefonnummer och min e-postadress lämnades till dem, så att de lätt skulle kunna komma i kontakt med mig vid behov. Vi diskuterade också de följder och risker som deras medverkan i min uppsats skulle kunna innebära för dem (Lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor §16). Det som jag främst såg som en risk för intervjupersonerna var frågan om anonymitet. I samråd med intervjupersonerna valde jag att

låta dem vara anonyma i uppsatsen och jag har därmed gjort mitt bästa för att avidentifiera dem. Jag har exempelvis inte tagit med deras personuppgifter, yrken eller liknande. Svårigheten beträffande anonymiteten var dock att flera av intervjupersonerna anmälde sig som intervjupersoner på plats på de öppna förskolor som jag besökte. Det försvårade möjligheten att vara totalt anonym då andra adoptivföräldrar på förskolorna hörde deras ”anmälan”. Jag diskuterade dock detta med intervjupersonerna inför varje intervju, så de var väl införstådda med detta möjliga dilemma, men valde trots det att delta. Ingen av intervjupersonerna har dock rekryterats via samma öppna förskola eller annan verksamhet, vilket gör deras möjlighet att vara anonyma gentemot varandra större.

I enlighet med §17 i lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor inhämtade jag intervjupersonernas frivilliga samtycke till varje intervju. Jag ansåg samtycket vara inhämtat då intervjupersonen läst igenom min förhandsinformation och då vi bokat in en tid för intervju. Vid varje intervjutillfälle, innan intervjun påbörjats, fick intervjupersonerna även skriva under ett skriftligt samtycke till intervjun (Lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor §17). I förhandsinformationen inför intervjuerna informerades också intervjupersonerna om att de har rätt att ta tillbaka sitt samtycke när som helst, men att information som inhämtats dessförinnan får användas i min uppsats (a a: §19).

4.5.2 Konfidentialitet och nyttjande

I enlighet med de forskningsetiska principerna har jag tagit hänsyn till konfidentialitetskravet i uppsatsen. Detta genom att intervjupersonerna avidentifierats i uppsatsen för att undvika att de eventuellt skulle kunna identifieras av någon läsare. Jag är den enda som har haft tillgång till intervjupersonernas personuppgifter. Intervjuutskriften har inte visats för någon och ingen har heller tagit del av uppsatsen innan dess att intervjupersonerna hade avidentifierats. Intervjuerna som har spelats in på band kommer att raderas då uppsatsen har examinerats (Hummanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet 2002:12-13).

Nyttjandekravet kommer att tillämpas i min uppsats genom att uppgifter inkomna från intervjuerna endast kommer att användas för genomförandet av uppsatsen (a a:14). Då uppsatsen är färdig kommer den dock att kunna användas av andra.

5 INTERAKTIONISM OCH SOCIALISATIONS TEORI

Man kan se på adoptivföräldrarnas berättelser om upplevelsen av sitt föräldrablivande utifrån flera olika samhällsvetenskapliga perspektiv. Jag har dock valt att se på adoptivföräldrarnas berättelser utifrån ett interaktionistiskt synsätt. Ett argument för det interaktionistiska perspektivet är att det ger möjlighet att ta del av hur adoptivföräldrarna upplever sitt föräldrablivande utifrån samspelet med andra. En utgångspunkt i uppsatsen är i enlighet med Cuff och Paynes teorier (1979) att även adoptivföräldrarnas samspel med andra, utanför familjen, kan vara centralt för hur de upplever sitt föräldrablivande. Det kan handla om samspelet mellan föräldraparet och exempelvis arbetskollegor, grannar och vänner. Inom och utanför adoptivfamiljen, i samspelet med andra, väljer individen med hjälp av sitt medvetande hur hon ska handla (Cuff & Payne 1979:148-149).

Med det interaktionistiska perspektivet som bas har jag valt att se föräldrarnas upplevelser av föräldrablivandet utifrån socialisationsteori innefattande begrepp som identitet. Uppsatsens frågor rör föräldrarnas upplevelser från tiden före adoptionen med utgångspunkt i tankar kring valet att adoptera till och med föräldrarnas upplevelser av den första tiden som föräldrar. Det rör sig alltså om upplevelsen av processen från det att tanken om adoption väckts tills dess att adoptionen är genomförd. Ett sätt att förstå denna process kan göras utifrån

socialisationsteori, där de blivande föräldrarna på olika sätt socialiseras in i sin nya identitet som förälder.

Giddens (2003) beskriver socialisation som en livslång process utifrån vilken människans beteende formas kontinuerligt utifrån det sociala samspelet. Socialisationen gör det möjligt för individen att utveckla sina förmågor, lära sig saker och ting och anpassa sig efter omgivningen (Giddens 2003:42).

Genom socialisationen får individen lära sig sociala roller, det vill säga socialt definierade förväntningar som en individ i en viss social position uppfyller. Socialisation handlar om en process som människor kan styra och forma; de är inga passiva varelser som väntar på att bli instruerade eller programmerade. Individerna lär sig förstå och anta sociala roller genom en kontinuerlig samspelsprocess (a a:43). Trots och Levin (2004) menar att det idag finns mycket lite modern litteratur som handlar om sociala roller. Begreppet sociala roller har enligt Trots och Levin nästan helt ersatts av ett intresse för perspektiv utgående från oss människor som sociala varelser med en uppsättning sociala identiteter (Trots & Levin 2004:159-160).

5.1 Identitet

Giddens (2003) menar att socialisationen ligger till grund för vår individualitet och frihet. Under socialisationen utvecklar vi alla en identitet och en förmåga till självständiga tankar och handlingar. I generell bemärkelse rör identiteten de uppfattningar människor har om vilka de själva är och vad som är viktigt och meningsfullt för dem. Dessa uppfattningar formas på grundval av vissa egenskaper eller attribut som är viktigare än andra källor till mening. Vissa av de främsta identitetskällorna innefattar kön, etnicitet eller nationalitet, sexuell inriktning och samhällsklass (Giddens 2003:43). Trots och Levin (2004) menar att placeringen av andra och en själv ger en identitet som å ena sidan inkluderar en del människor i personens sfär samtidigt som den exkluderar andra. Identiteten vid ett givet tillfälle gör att man ansluter sig till vissa relationer och lämnar andra. Det i sin tur innebär att identiteten är mycket situationsberoende. Vi människor tar vår identitet för given i den mening att vi inte är medvetna om den och vi märker inte att vår identitet finns där och hela tiden strukturerar våra liv. Även om identiteten befinner sig i ständig förändring så går den förändringsprocessen vanligen så pass långsamt att identiteten närmast förefaller stabil genom den långsamma förändringen som inte uppmärksammas (Trots & Levin 2004:161-162).

5.1.1 Social och personlig identitet

Giddens (2003) beskriver att det finns två typer av identitet som sociologerna ofta pratar om, nämligen social identitet och personlig identitet. Dessa identitetsformer är analytiskt sätt särskiljbara, men också nära förknippade med varandra. Social identitet rör de kännetecken som andra tillskriver en viss individ. Dessa drag kan ses som markörer som i en grundläggande bemärkelse anger vad den personen är, samtidigt som de relaterar individen i fråga till andra individer som uppvisar samma kännetecken. Exempel på sociala identiteter är student, mamma, advokat, ogift, hemlös och så vidare. Många individer har en social identitet som inrymmer mer än ett attribut. En person kan vara både ingenjör, mamma, muslim och medlem av kommunfullmäktige. Multipla sociala identiteter visar de många dimensioner som ingår i människors liv. Sociala identiteter inbegriper därför en kollektiv dimension och markerar att en individ är ”samma” som de andra (Giddens 2003:43-44).

Om sociala identiteter markerar hur individer liknar varandra är den personliga identiteten något som skiljer individer åt. Den personliga identiteten handlar om en utvecklingsprocess varigenom vi formulerar en upplevelse av oss själva som en unik varelse som har unika

relationer till omgivningen. Idén om en personlig identitet bygger i hög grad på den symboliska interaktionismen. Det är individens kontinuerliga samspel och ”förhandling” med yttvärlden som bidrar till att skapa eller forma hans eller hennes upplevelse av sig själv. Samspelet mellan individ och samhälle bidrar till att koppla samman individens personliga och offentliga världar. Även om den kulturella och sociala omgivningen är viktig, när det gäller formandet av den personliga identiteten, är det individens handlingsförmåga, frihet och valmöjligheter som är det centrala (a a:44).

I dagens värld har vi hittills oöverträffade möjligheter att forma oss själva och våra identiteter. Vi själva är de bästa resurser vi har för att definiera vilka vi är, varifrån vi har kommit och vad vi ska bli. Nu när de traditionella vägvisarna har blivit mindre viktiga, ställer den sociala världen oss inför en förvirrande uppsättning val och beslut om vilka vi ska bli, hur vi ska leva och vad vi ska göra, men utan att vi får några mer omfattande råd om hur vi ska göra dessa val. De beslut vi fattar i vår vardag bidrar till att forma oss till vilka vi är och blir. Den moderna verkligheten tvingar oss att hitta oss själva och detta till stor del på egen hand. Genom vår förmåga att vara medvetna varelser skapar och omskapar vi kontinuerligt vår identitet (a a:44).

6 FORSKNING KRING ADOPTIVFÖRÄLDRAR TILL INTERNATIONELLT ADOPTERADE BARN

Jag har under arbetet med C-uppsatsen hittat mycket lite forskning som berör olika aspekter av adoptivföräldrarollen. Katarina von Greiff (2004) menar att adoptionskunskap inte finns företrätt vid något svenskt universitet idag (von Greiff 2004:7). Den lilla forskning som jag har funnit kring adoptivföräldrarollen består i stort av kvalitativa intervjuer med adoptivföräldrar. Utöver det finns några självbiografiska böcker av adoptivföräldrar samt böcker där olika adoptivföräldrars unika berättelser återges. Dessa är dock inte forskningsmässiga. Kunskap om hur det går för adoptivbarn finns dock i större utsträckning.

6.1 Presentation av tre studier

De två svenska studier som jag har funnit och som delvis kan användas i denna uppsats är skrivna av Katarina von Greiff (2004) och Gunilla Halldén (1981). Katarina von Greiff har i studien *Föräldrar till internationellt adopterade barn – uppfattningar och erfarenheter av föräldrarollen*, gjort 20 intervjuer med 21 adoptivföräldrar vars barn idag är vuxna. Hon intervjuade 20 mammor och en pappa, varav de flesta adopterade på 1970-talet och 1980-talet. Tre av kvinnorna adopterade som ensamstående och de övriga adopterade som gifta (von Greiff 2004:15). I studien undersöker von Greiff hur adoptivföräldrar upplever sin föräldraroll och hur de uppfattar samhällets olika insatser och åtgärder för deras adopterade barn under barnens uppväxttid (a a:11).

Gunilla Halldén (1981) har i avhandlingen *Adoption i ett konflikt – och utvecklingsperspektiv*, intervjuat adoptivföräldrar med barn som var mellan ett och två och ett halvt år gamla.

Adoptivföräldrarna var alla förstagångsföräldrar. Alla barn utom två hade kommit till Sverige med eskort. I de två fall då barnen ej kom med eskort hämtades de av en förälder eller båda i ursprungslandet. Halldén följde de åtta familjerna under cirka ett år och träffade dem mellan sex och åtta gånger. I sex av de åtta familjerna har Halldén även träffat föräldrarna inför adoptionen (Halldén 1981:66-67). Avhandlingen studerar barns och föräldrars agerande i en konfliktsituation för att belysa i vilken mån konflikter kan fungera utvecklingsbefrämjande och vilka förutsättningar som krävs för denna utveckling (a a:i). Genom intervjuerna med föräldrarna i studien har Halldén bland annat velat fokusera på föräldrarnas reaktioner på

mötet med barnet, deras förhållningssätt mot barnet samt deras upplevelser av att vara föräldrar till detta barn (a a:71).

Judith C. Daniluk och Joss Hurtig-Mitchell (2003) har i sin studie *Themes of Hope and Healing: Infertile Couples' Experiences of Adoption*, intervjuat 39 kanadensiska par som adopterat ett eller flera barn de senaste fem åren efter att ha genomgått misslyckade behandlingar för barnlöshet. Föräldrarna har intervjuats parvis. Syftet med studien var att identifiera vanliga teman som karaktäriserar pars erfarenheter kring beslutet att adoptera, adoptionsprocessen och deras första erfarenheter av att vara föräldrar till ett adopterat barn (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:390).

6.2 Valet att adoptera

I samtliga fall i Halldéns undersökning (1981) var skälet till att man adopterade ofrivillig barnlöshet (Halldén 1981:132). Även i von Greiffs studie var ofrivillig barnlöshet oftast orsaken till adoption. När graviditeten uteblev började intervjupersonerna fundera på att adoptera barn. Ingen av dem hade tankar på att försöka adoptera ett svenskt barn, eftersom de visste att det skulle bli mycket svårare, då det finns så få svenska barn som adopteras bort. Några visste redan om att de var sterila. Andra visste redan innan de försökte få egna barn att de ville ha både biologiska barn och adopterade. Skälen till detta var antingen altruistiska eller egoistiska. Flera personer genomgick fertilitetsundersökningar då de inte blev gravida, men bara ett par väntade i tio år med att adoptera ett barn (von Greiff 2004:16).

Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) bygger på föräldrar som har adopterat på grund av ofrivillig barnlöshet. Parens inställning till adoption var att om behandlingarna mot barnlöshet misslyckas så: "kan vi alltid adoptera". Endast två av paren trodde dock att adoption skulle kunna bli det enda sättet för dem att skaffa barn på. De övriga paren såg adoption som en "backup plan". Att veta att adoption fanns som ett alternativ gav dem tröst, men de hoppades att de inte skulle hamna i den situationen att adoption blev det enda alternativet att skaffa barn på. 31 av de 39 paren uppgav att de inte hade den emotionella styrkan att starta en adoptionsprocess och genomgå medicinska behandlingar för barnlöshet samtidigt eller att ens ge adoption ett seriöst övervägande innan de avslutat de medicinska behandlingarna. Alla par i undersökningen uppgav, att det var viktigt att veta, att de hade gjort allt de kunnat för att försöka få ett biologiskt barn innan de bestämde sig för att adoptera. Detta var viktigt för paren för att de inte senare skulle titta tillbaka på tiden före adoptionen och undra om de kunde ha gjort något mer för att få biologiska barn. Paren pratade om vikten av att avsluta behandlingarna för att kunna släppa drömmen om ett biologiskt barn. När paren definitivt insåg att deras möjligheter att få biologiska barn inte existerade infann sig sorg över de förluster det innebär att inte kunna få ett biologiskt barn. Då de medicinska behandlingarna hade avslutats var paren medvetna om att de stod inför valet att adoptera eller att inte adoptera ett barn. Paren frågade sig om de överhuvudtaget var i stånd att fatta "rätt" beslut med tanke på den fysiska och känslomässiga trötthet de kände efter infertilitetsbehandlingarna. Många menade dock att även om de hade behövt tid för att återhämta sig, så kände de sig pressade att börja adoptionsprocessen, då de trodde att deras ålder skulle vara till nackdel för dem i adoptionsprocessen (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:392-393).

6.3 Föreställningar och förväntningar inför adoptionen

Katarina von Greiff (2004) beskriver i sin studie att den längtan och de förväntningar som adoptivföräldrarna hade inför att bli föräldrar var så stora att de farhågor som dök upp i medvetandet trycktes undan. De rymdes inte. En mor beskriver, att hon minns, att de reflekterade över rasism och mobbning när de tog emot ett mörkt barn, men det var inget som

påverkade paret i deras ställningstagande. Då von Greiffs studie gjordes uttryckte flera mödrar, att de i efterhand tycker, att det var naivt och aningslöst av dem att de inte hade några som helst farhågor för hur det skulle gå att adoptera ett barn (von Greiff 2004:18-19).

Alla adoptivföräldrar i studien beskriver att de var förväntansfulla och förhoppningsfulla inför att adoptera (a a:20).

Paren i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) hade till skillnad från föräldrarna i von Greiffs studie farhågor och rädslor inför adoptionen. När paren stod inför adoption som realitet för att kunna blida familj fanns hos alla en rädsla. De stod inför en situation där de konfronterades med alla sina fördomar, trosuppfattningar och antaganden om vilken typ av kvinna som avstår sitt barn för adoption och vikten av arv och miljö för hälsoutvecklingen hos ett barn. Många frågade sig om de kunde älska ett barn som inte var genetiskt knutet till dem och om den kärleken skulle vara lika djup och bestående som kärleken de trodde att de skulle ha känt för ett biologiskt barn. De oroade sig också för om de var tillräckligt starka för att orka med eventuella genetiska eller allvarliga hälsoproblem som ett adopterat barn kunde ha. Paren uttryckte också oro för att adoptivbarnet senare i livet skulle välja de biologiska föräldrarna framför dem (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:392).

När paren väl bestämt sig för att adoptera och adoptionsprocessen startat upplevde de att de ställdes inför en mängd nya beslut som i många fall väckte mer oro och rädsla kring det barn de så småningom skulle få och om de skulle klara av att vara föräldrar till ett sådant barn. De ställdes inför frågor kring genom vilken organisation de skulle genomföra adoptionen, vilken ålder de kunde tänka sig på barnet, om de kunde tänka sig att ta emot ett handikappat barn, om de kunde tänka sig att adoptera syskon, om de kunde acceptera ett barn vars genetiska bakgrund innefattade psykisk sjukdom och så vidare (a a:394).

Halldén (1981) beskriver att i och med att föräldrarna startar adoptionsprocessen startar också deras relation till barnet. Barnet finns i föräldrarnas föreställningar. Dessa föreställningar har emellertid inte egentligen något att göra med det konkreta barn de så småningom ska få. Ett par beskriver hur de tycker sig ha känt sitt barn och haft det med sig långt innan barnet föddes (Halldén 1981:133-134). Barnet har ofta existerat i föräldrarnas tankevärld långt innan det kommer till dem. På ett plan kan föräldrarna därför uppleva det som om de känner sitt barn just genom att de förberett sig och planerat för det så länge (a a:166). För föräldrarna innebär beskedet om att de ska få ett visst barn att deras fantasier kan ta form på ett annat sätt. Samtidigt som barnet finns är det emellertid helt okänt för föräldrarna och de kan själva inte göra något för att hjälpa och skydda det barn som en gång ska bli deras (a a:136).

6.4 Den första tiden som förälder

6.4.1 Det första mötet

Alla intervjupersonerna i von Greiffs studie (2004) beskriver överlämnandet av barnet som ett gyllene ögonblick i livet. Alla adoptivföräldrar, utom en, har exakta minnesbilder av själva överlämnandet av barnet oavsett var de har hämtat det (von Greiff 2004:26).

Daniluk och Hurtig-Mitchell (2003) beskriver föräldrarnas första möte med barnet som fyllt av blandade känslor så som glädje, spänning och upprymdhet, men också sorgsenhet och rädsla. Alla var glada för att äntligen få bli föräldrar, men samtidigt kände vissa exempelvis sorgsenhet över den biologiska modern som lämnade bort sitt barn. Det fanns en glädje inför att äntligen bli förälder, men samtidigt en sorgsenhet. En förälder beskriver det med orden: "We felt really sad for her, but happy for us" (Daniluk & Hutig-Mitchell 2003:395).

6.4.2 Att bli förälder

Enligt von Greiff (2004) berättade några föräldrar att de kände sig som föräldrar direkt när de hade bestämt sig för att adoptera. Det vanligaste i von Greiffs studie var dock att man ser sig själv som förälder när man har fått ett livstecken från sitt barn. Det kunde exempelvis handla om ett telefonsamtal från någon person i ursprungslandet. Några mödrar beskriver att de kände sig som mödrar från och med själva överlämnandet av barnet. För ett antal kvinnor dröjde det dock längre tid innan de kände sig som mödrar, från att de kom hem med barnet och upp till ett år. I ett par fall tvivlar kvinnorna fortfarande, efter flera decennier, på sin mammaroll (von Greiff 2004:29).

6.4.3 Identifikation med barnet

I föräldrarnas möte med barnet och utvecklandet av en identifikation med barnet urskiljer Halldén (1981) två mönster. I det ena fallet går allt utan konflikt enligt föräldrarna. Föräldrarna ser barnets mjukhet och harmoni och samtidigt barnets skyddslöshet och stora behov av trygget. Föräldrarna är starkt givande och kan vara det i och med att barnet inte begär mer än vad föräldrarna orkar ge. Föräldrarna upplever inte någon konflikt med tillfredsställandet av egna behov. Emellertid tycks detta förhållningssätt leda till att föräldrarna inte riktigt förmår fördjupa bilden av barnet. Det motsägelsefulla i barnets stillsamhet och deras separationserfarenheter formuleras inte av föräldrarna. Det innebär att föräldrarna får svårt att se barnets styrka. Bilden av barnet som i behov av tröst och omhändertagande tar överhanden (Halldén 1981:147-148).

Det andra mönstret karaktäriseras av en ambivalens till barnet. Barnens starka sätt att visa sina behov i förening med föräldrarnas osäkerhet försatte föräldrarna i en situation där de uppfattade barnet som skadat, men samtidigt omätligt, vilket ledde till känslor av ofullkomlighet från föräldrarnas sida (a a:148).

Bägge mönstren hos föräldrarna karaktäriserades enligt Halldén av att de inte kunde se barnens reaktioner som olika strategier i en svår situation – att såväl det passiva, stillsamma som det öppet krävande sättet kan ses som uttryck för ett sätt att hantera en svår och mycket förvirrande situation (a a:148).

6.4.4 Omgivningens reaktioner på adoptionen

Flera av intervjupersonerna i von Greiffs studie (2004) tar upp att de i och med adoptivföräldraskapet till ett internationellt adopterat barn blir igenkända av andra människor, eftersom alla känner igen barnet. Detta har man inte upplevt tidigare. Dessa föräldrar förmedlar en känsla av att alltid vara iakttagna och att snabbt kunna ifrågasättas av andra i sin föräldraroll (von Greiff 2004:44).

Adoptivföräldrar drabbas också av fördomar som finns i samhället om synen på människor med ett annat etniskt ursprung. Flera adoptivföräldrar berättar också, att de konfronteras med den biologiska normen som säger, att det naturligaste och bästa föräldraskapet består av två biologiska föräldrar (a a:44). I Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) reagerade föräldrarna med ilska över att andra i deras omgivning inte förstod att de i och med adoptionen inte var ute efter att "rädda" ett barn utan efter att bli föräldrar och de uttryckte frustration över att behöva försvara sitt beslut att adoptera på ett sätt som inte krävs av biologiska föräldrar (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:393). 37 av 39 par i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie beskriver att de har konfronterats med kommentarer från andra som antyder att adoptivföräldraskap är det näst bästa alternativet. En annan vanlig kommentar var att på grund av att adoptivföräldrarna inte har gått igenom en graviditet och förlossning, så är

det mindre troligt att de skulle knyta an till adoptivbarnet och vara medveten om hans eller hennes behov. Även om de visste att de flesta av dessa kommentarer inte avsiktligt var avsedda att såra dem pratade de ändå om smärtan av att andra inte anser att deras föräldraskap är lika legitimt som ett biologiskt föräldraskap (a a:395-396).

6.4.5 Att vara biologisk förälder eller adoptivförälder

En skillnad mellan det biologiska föräldraskapet och det adopterade enligt föräldrarna i von Greiffs studie (2004) är att man som adoptivförälder måste förbereda sin föräldraroll på ett annat sätt än vid ett biologiskt föräldraskap. Detta kan upplevas som logiskt, men ändå som irrationellt, eftersom andra människor blir de som avgör om man kommer att duga som förälder. Blivande adoptivföräldrar går i samtalscirkel och pratar om eventuella framtida problem som kan uppstå under barnens uppväxttid. Biologiska föräldrar får dock ta problemen vartefter de dyker upp. Utöver detta måste man som adoptivförälder dessutom ha ett lämplighetsintyg i form av en godkänd hemutredning innan man får adoptera (von Greiff 2004:45).

I Halldéns undersökning (1981) beskriver föräldrarna relationen till sitt adopterade barn som helt likt relationen de tror att de skulle ha haft till ett tänkt biologiskt barn (Halldén 1981:159). Även i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) beskriver föräldrarna att kärleken de hyser till sitt adoptivbarn inte hade kunnat vara starkare till ett biologiskt barn (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:396).

Enligt Halldén (1981) poängterar föräldrarna att vad de önskat sig är ett barn. De har inte velat leva barnlösa. Däremot har det inte varit väsentligt att detta barn just är ett biologiskt barn. De betonar att de länge har sett adoption som ett fullt likvärdigt alternativ (Halldén 1981:159).

Föräldrarna i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) beskriver att adoptionen hjälpte till att läka sårerna efter att vara infertil. Efter att till slut ha adopterat ett/flera barn uttryckte några par att de ångrade att de lagt så mycket tid och energi på att lösa sin infertilitet istället för att ta tag i alternativet att bilda familj genom adoption (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:396).

7 INTERVJURESLTAT

7.1 Presentation av intervjupersonerna

De fem kvinnorna som har intervjuats i uppsatsen bor alla i lägenheter eller villor i Stockholmstrakten. Kvinnorna är 38 till och med 45 år gamla och samtliga har en akademisk utbildning. En av kvinnorna är själv adopterad och har adopterat ett barn från samma land. Samtliga intervjupersoner har en adopterad flicka från Asien. Två av adoptionerna ägde rum för åtta månader sedan, en för ett och ett halvt år sedan, en för två år sedan och en för tre och ett halvt år sedan. Alla mödrarna har hämtat sitt adoptivbarn i dess ursprungsland tillsammans med sin make.

7.2 Valet att adoptera

7.2.1 Att bestämma sig för adoption

Kvinnorna börjar sin berättelse om att bli adoptivföräldrar med beslutet att adoptera. För fyra av de fem intervjuade kvinnorna var orsaken till adoption ofrivillig barnlöshet. Tre av dessa kvinnor hade genomgått en eller flera IVF-behandlingar, in vitro-fertilisering, det vill säga så kallad provrörsbefruktning. Den fjärde kvinnan hade genomgått äggdonation, men fått missfall. En av de fem kvinnorna hade inte försökt skaffa biologiska barn, utan valde adoption i första hand. Denna kvinna är själv adopterad och valde framför allt på grund av det att själv

adoptera ett barn. Hon beskriver att adoption var hennes förstahandsval, men att hon samtidigt är osäker på om hon kan få biologiska barn. Hon berättar vidare att hon åldersmässigt kände att "klockan tickade iväg" och att hon därför kände att om hon skulle bli förälder så var det dags. Hon tyckte att hon tillsammans med sin man skulle kunna ge ett barn en bra start och ett bra hem och att hon visste vad det innebar att vara adoptivförälder och adoptivbarn.

Flera av de ofrivilligt barnlösa kvinnorna beskriver, att de var tvungna att vara säkra på, att de inte kunde få några biologiska barn innan de bestämde sig för att adoptera. De berättar också att deras män var villiga att släppa tanken på biologiska barn tidigare och gå vidare med adoption. En kvinna beskriver dock att hon var redo att gå vidare med adoption före sin make och att maken behövde "svart på vitt" på att de inte kunde få några biologiska barn innan han kunde bestämma sig för adoption. När de stod klart för kvinnorna och deras makar att det inte längre var någon idé att försöka få biologiska barn stod de inför alternativet att leva barnlösa eller att adoptera. Ett av paren påbörjade sin adoptionsutredning medan de fortfarande försökte få biologiska barn. Kvinnan beskriver hur hon resonerade: "Vi är nog de där som lyckas under tiden, så att man tar tillbaka ansökan, men det blev inte så". Samma kvinna berättar att hon ett tag var rädd för att hon inte skulle få något barn genom adoption heller, då hon upplevde att många länder "stängde sina dörrar" för dem som adoptivföräldrar på grund av hennes relativt höga ålder.

Två av kvinnorna beskriver att det inte omedelbart var ett självklart val att adoptera trots att de visste att de inte skulle få några biologiska barn. En av dessa två kvinnor beskriver sina tankar på följande sätt:

Jag tänkte att, hjälp jag kommer inte att klara det. Man ska resa någonstans och ta hem någon som man inte känner. Det var sådana saker som jag tänkte på, att det låg i mig, att jag inte skulle klara det... Men, sen började jag bearbeta det mer... Och det kändes bra. Och så började vi en utredning. --- Jag var rädd för saker som jag inte skulle klara. Men då tänkte jag att nej, det ska inte få hindra mig. Det är bara att köra och då blev det ju bara mer och mer rätt på något sätt.

Den andra kvinnan beskriver att hon behövde lite tid på sig för att bestämma sig för adoption när hon hade förstått att hon inte skulle få några biologiska barn. Hon kände att hon var tvungen att ta reda på vad adoption var för någonting och vad det innebar innan hon kunde säga ja eller nej. Hon var länge tveksam och beskriver att det var en process för henne att förstå att adoption var någonting för henne. Hon hade tankar kring varför hon skulle ta sig an någon annans barn, att världen inte får vara sådan att barn blir överlämnade och att det var svårt att ta del av hur barn lämnas på barnhem. Hon menar att en del av processen att bestämma sig för adoption handlar om att bli klar med sorgen över att inte kunna få biologiska barn. Kvinnan beskriver sina reaktioner när hon först började lära sig mer om internationell adoption och vad det innebar:

När jag började ta del av det här med internationell adoption så kändes det som, oj, man går in i en liten sekt som har ett eget språk, en egen terminologi. Man kände, oj, vad är det här för människor. Jag tror att många kanske upplever mig på det viset nu, som inte är inne i det här fältet /adoptionsfältet/ och som inte kan så mycket som vi kan om det.
/Intervjupersonen syftar på intervjuaren, när hon säger vi./

Hon beskriver dock att hon så småningom blev en del av det gäng som hon lite skämtsamt benämner som "adoptionssekten" Hon berättar att när hon hade tagit reda på och lärt sig vad adoption innebar, så kunde hon inte säga nej till att adoptera ett barn.

7.2.2 De val man ställs inför efter beslutet om adoption

När intervjupersonerna väl hade bestämt sig för att adoptera menar de att de stod inför flera viktiga beslut att fatta kring adoptionen. Två sådana beslut rör vilket land man ska adoptera ifrån och vilket åldersspann man kan tänka sig på adoptivbarnet. Adoptivföräldrarna har ingen möjlighet att välja barnets kön, men däremot vet man att om man exempelvis väljer Kina så är sannolikheten för en flicka stor, då de flesta som adopteras därifrån är flickor. Samtliga fem intervjupersoner ville ha ett så litet barn som möjligt. Som skäl för detta anges, att man trodde, att det skulle vara lättare med ett litet barn, att ett litet barn inte har hunnit uppleva lika mycket som ett äldre barn och att tiden före adoptionen inte går att ersätta i efterhand. De ville också ha ett så litet barn som möjligt för att själva kunna vara med hela vägen och för att tiden då man inte hade varit tillsammans skulle vara så kort som möjligt. Andra skäl till att kvinnorna ville adoptera ett litet barn var, att de menade, att det är svårare om barnet redan har utvecklat ett språk och måste lära om. En förälder uttryckte också en önskan om ett litet barn utifrån att hon själv ville lära barnet att gå och liknande saker.

Beslutet om val av land styrdes i flera fall av just åldern på barnen som adopteras från respektive land. Föräldrarna ville i stor utsträckning välja det land där det visste att barnen adopteras bort tidigt. Beslutet om adoptionsland är adoptivföräldrarnas, men valet begränsas utifrån adoptionsreglerna i respektive givarland. Så länge man uppfyller ländernas kriterier för adoption kan man välja land i stor utsträckning. Om man däremot inte uppfyller kraven från ett flertal länder blir valmöjligheterna genast färre. Två av kvinnorna kunde inte välja det givarland de först hade tänkt sig. Den ena ville i första hand adoptera från Korea, då hon kände en person som hade adopterats därifrån. Paret hade dock varit gifta för kort tid för att Korea skulle bevilja en adoption. Deras val föll då på Ryssland på grund av att de har kompisar som har adopterat därifrån. Inte heller ett barn från Ryssland blev dock aktuellt för adoption då Ryssland bytte president, vilket innebar att adoptionslagarna skulle skrivas om. Till slut föll valet på Kina. Ett annat par ville i första hand adoptera från Colombia utifrån att mycket unga barn adopteras därifrån. De kunde dock inte adoptera från Colombia då kvinnan var äldre än sin make. Colombia adopterar inte bort barn till par där kvinnan är mer än tre år äldre än mannen. De ville då adoptera från Korea, även detta land valdes utifrån den låga åldern på barn som adopteras därifrån. Inte heller Korea tillät dem dock att adoptera. Deras val föll därför slutligen på Kina. Enligt intervjupersonen var detta i princip det enda land där de uppfyllde kraven för adoption. Nu i efterhand menar kvinnan att det var tur att det inte blev Korea, för att adoptionen då hade gått väldigt fort. Kvinnans sista försök att få biologiska barn resulterade i ett missfall och hon menar att hon behövde tid på sig för att bearbeta den förlusten innan hon tog emot ett adopterat barn. I och med att de adopterade från Kina fick hon tid att läka sårn efter missfallet och kunde då glädjas åt adoptionen.

Tre av de fem intervjupersonerna adopterade ett barn från det land de valde som förstahandsalternativ. En av dessa kvinnor uppger att hon ville adoptera från Colombia, för att få ett så litet barn som möjligt, men att det då var osäkert hur lång tid adoptionen skulle ta och att väntetiden kunde ha blivit så lång som två år. Även hon och hennes make valde därför att adoptera från Kina. Kina valdes utifrån att det upplevdes som ett förutsägbart land att adoptera från. Kvinnan visste att det skulle ta knappt ett år från det att ansökan skickades till Kina tills hon hade sitt barn hos sig. Den kvinna som själv är adopterad valde att adoptera från det land hon själv adopterats ifrån. Den femte kvinnan valde Korea som givarland då barnen som kommer därifrån är relativt små och då den tid man måste vistas i landet vid hämtningen av barnet är kortare än i exempelvis Kina.

Två av kvinnorna resonerade kring adoptivbarn med handikapp. En av dessa mödrar berättar att hon fick frågor som hon upplevde som fåniga om eventuella handikapp hos adoptivbarnet, då hon gick igenom adoptionsutredningen hos socialtjänsten. Hon fick exempelvis frågor om hur hon skulle reagera om hon fick ett barn som var mindre intelligent. Hon berättar då att hon tänkte att i så fall är det bra om det barnet hamnar hos henne och hennes make då de har möjlighet att ge barnet utbildning och hjälp med studierna. Hon menar också att chanserna att få ett friskt barn faktiskt är större genom adoption då man får ett läkarintyg på barnet. Om barnet skulle ha något mindre handikapp som exempelvis gomspalt, som är lätt att behandla, så skulle det inte spela henne någon roll. Den andra intervjupersonen som hade funderingar kring eventuella handikapp hos barnet inför adoptionen säger att hon själv genom sin kroniska sjukdom har upplevt hur det är att vara sjuk och att behandlas. Även om det finns bra vård i Sverige så resonerade hon som så att det vore skönt om barnet inte hade något handikapp.

Två av adoptivmödrarna resonerade även kring barnets eventuella hudfärg inför adoptionen. En av dem menar att hon i slutändan inte behövde ta ställning till att ta emot ett mörkhyat barn eller inte. Detta på grund av att Kina var det enda adoptionsland där hon och hennes make uppfyllde givarlandets krav på adoptivföräldrarna. Innan hon visste detta hade hon dock funderingar kring barnets eventuella hudfärg. Hon hoppades då på att få ett barn som hon beskriver som "lite ljusare i hyn". Denna önskan berodde på hennes tankar kring diskriminering i det svenska samhället på grund av hudfärg. Hon tänkte att det skulle vara lättare för barnet att "smälta in" i det svenska samhället om det hade ljusare hudfärg. Den andra modern som resonerade kring barnets hudfärg inför valet att adoptera beskriver sina tankar på följande sätt:

Det är ganska svårt att prata om hudfärg och så... Det är ju väldigt laddat... En del väljer ju kanske Östeuropa, för att de vill ha ett barn som ser ut som oss/Med oss menas vi i Norden/. Min man var väldigt säker på att vi inte skulle ha ett barn som såg västerländskt ut, för att det är viktigt att det är uppenbart att det här är ett barn som är adopterat, så att man inte kan undvika att prata om det. Barnet ska veta från starten att du är född där och där och du har en biologisk mamma. Det har varit mycket snack om dold adoption, men det var ju mer förr i tiden, att vuxna plötsligt fick veta att de var adopterade. Hela lokalmiljön hade kanske vetat, men inte barnet. Så Östeuropa var aldrig något vi tänkte på egentligen. Så var det det här med hudfärgen. Jag visste inte om jag var tuff nog att vara mamma till ett barn med mörk hudfärg. --- Vi kunde ha fått Sydafrika, för vi passade in där, men jag kände att är jag tuff nog att ställa upp på det barnet den dagen det kommer negativa effekter? Man måste vara säker på att man klarar det och gör det riktigt för barnet. Jag kände att jag inte vet om jag var tuff nog för det. Kanske kan jag tänka att jag är det nu, för nu har jag varit igenom hela processen och har ett fantastiskt barn. Hon ser annorlunda ut, men hon är väldigt vacker och söt... Det är så problematiskt på något vis, i alla fall när hon är liten.

7.2.3 Förekomster av adoptioner i omgivningen

Alla fem kvinnorna berättar att de innan de själva adopterade kände en eller flera som hade adopterat eller adopterats på mer eller mindre nära håll. Två av kvinnorna har kompisar som har adopterat, eller som själva är adopterade och det finns även i två fall adopterade vuxna eller barn i intervjupersonernas släkter. Den intervjuperson som själv är adopterad har även en adopterad lillebror och hon har genom åren haft mycket kontakt med den kvinna som hjälpte till vid förmedlingen av adoptionen av henne. En av kvinnorna beskriver att den enda kontakt hon tidigare har haft med adoption är att hon som liten hade två grannar som var adopterade. Hon berättar att hon önskar att hon hade känt någon närmare som hade adopterat, då hon tror att det kanske skulle ha hjälpt henne att vara mer öppen kring adoption på ett tidigare stadium. Hon menar att det kanske hade gjort att hon slutat med IVF-försöken tidigare. En intervjuperson berättar att hennes kompisar har adopterat och att de har varit en förebild för

henne. Detta på grund av att hon inte vet hur lång tid det annars skulle ha tagit för henne och maken att komma på tanken att adoptera.

7.3 Föreställningar och förväntningar inför adoptionen

7.3.1 Barnet

När kvinnorna hade bestämt sig för varifrån de skulle adoptera kom föreställningarna om barnet. En kvinna beskriver att hon inte hann skapa så många föreställningar om barnet. Detta på grund av att adoptionen gick så snabbt från det att de hade skickat sin ansökan till adoptionslandet till dess att de fick barnbesked. Barnbeskedet får föräldrarna när det barn utsetts i givarlandet som kommer att bli deras. Barnbeskedet innehåller information om barnet och bilder på barnet. Hon menar dock, att hon tror, att fantasierna om barnet hade utvecklats mer om väntan på barnbeskedet hade blivit längre. En annan kvinna beskriver att hon föreställde sig barnet som en koreansk pojke på 23 månader. Anledningen till detta var att många av barnen som adopterades från Korea var pojkar och att det stod noll till ett år på hennes medgivande, vilket kunde innebära ett barn så gammalt som 23 månader. Kvinnan ville dock ha ett så litet barn som möjligt. Hon beskriver att hon gick omkring och tittade på tvååriga pojkar och hur stora de kunde vara. När barnbeskedet väl kom visade det sig dock att hon skulle adoptera en liten flicka på fyra och en halv månad. Samma kvinna berättar vidare att hon inte hade så många föreställningar om barnet och hur framtiden skulle bli. Hon upplevde att hon höll det ifrån sig. Detta gjorde hon för att hon var rädd för att senare bli besviken. En av mödrarna beskriver att hon inte hade några föreställningar om hur hennes adoptivbarn skulle se ut, utan att hennes tankar kretsade kring var barnet kunde finnas, kanske på ett barnhem eller i en barnsäng någonstans. Hon hoppades också att hon skulle få hämta hem ett så litet barn som möjligt. En kvinna säger att hon gick omkring på stan och tittade på flickor från Kina. Hon var säker på att hon skulle få en flicka som var söt och mörkhårig. Funderingar fanns kring flickans personlighet. Hon och maken pratade om att det skulle bli spännande att se vem flickan var. Hon hoppades på att hon skulle få en flicka med vilja och kraft och att hon inte skulle vara för inställsam. Kvinnans förväntningar rörde i första hand vilken personlighet barnet skulle ha och inte hennes utseende. Den femte adoptivmammans beskriver sina föreställningar om adoptivbarnet:

Man har ju hört att tjejer som blir med barn de ser magar överallt och jag såg kineser överallt och blev fascinerad över hur många olika utseenden det finns. Tidigare kunde man ju tycka att alla asiater påminner om varandra, men det gör de inte, utan det finns alla utseenden... Och framför allt tjejer då naturligtvis, tittade man ju på. Och jag tyckte att de allra flesta var ju vackra då, skönheter. Så jag ställde väl in mig på att få en vacker tjej och det fick jag också.

7.3.2 Föräldraskapet

Adoptivmammans till en flicka från Kina säger att hon inför adoptionen föreställde sig själv som en mycket bra mamma. Hon hade jobbat med barn tidigare och såg framför sig att allt skulle gå mycket bra. Hon berättar att hon hade det som hon definierar som "gulliga och sockersöta" tankar kring föräldraskapet och att bli den perfekta mamman. På frågan om hur den perfekta mamman är svarade hon skrattande att det är någon som inte skriker, har tålmod och att allting går bra. Hon föreställde sig också att hon skulle få någon att pyssla om och ta hand om. En annan av intervjupersonerna beskriver att hon inte hade några specifika förväntningar kring föräldraskapet mer än att de till slut i och med adoptionen skulle bli "en hel familj, en riktig familj". En av mammorna beskriver att hon inte hade så många föreställningar, utan att hon förberedde sig noga och var väldigt praktiskt inriktad kring alla praktiska förberedelser för adoptionen och resan, att hon och maken hade tänkt ut ett namn till barnet och att hon var

påläst om saker som exempelvis adoptivbarn och anknytning. Hon fokuserade praktiskt på det kortsiktiga, att åka till Kina, hämta ett barn och att komma hem igen.

7.3.3 Rädslor

Några av föräldrarna uttrycker att de bar på rädslor inför adoptionen. På frågan om vilka känslor som fanns inför adoptionen svarar en av kvinnorna att hon var rädd för att hon inte skulle klara av att vara förälder och ta hand om barnet. Samma kvinna beskriver en annan av sina rädslor:

Det finns ju alltid med det här att man inte riktigt vet hur mamman har haft det. Har hon druckit alkohol? Har barnet blivit skadat och sådana saker... Det tänkte jag mycket på. Jag var jätterädd för det, men så tänkte jag att alla barn har väl rätt att finnas. Varför ska man då ha en garanti för att man har ett som är perfekt? Det kan man ju aldrig någonsin få på något sätt. Så då kändes det som att jag lade det bakom mig.

Den tredje rädslan som kvinnan beskriver rör rasism. Hon var orolig för att hennes adopterade dotter skulle utsättas för rasism i den lilla by där familjen har sitt sommarställe. Det har funnits nynazistiska tendenser i byn, men samtidigt finns där en frikyrka, där det finns många adopterade barn. Efter adoptionen har hon dock konstaterat att barnet inte har blivit utsatt för några rasistiska kommentarer i byn och att grannarna har varit väldigt positiva. En annan mamma menar, att det som gjorde henne lite orolig inför adoptionen var, att hon inte hade några direkta kontakter med småbarn. Kvinnan har alltid älskat barn och tidigare var hon ofta barnvakt åt bekantas barn. På senare år har det dock varit en period där hon inte har haft några småbarn i sin omgivning. Hon funderade därför på om hon fortfarande skulle klara av att ha ett litet barn. En av föräldrarna som hyste rädslor inför adoptionen var orolig för att barnet inte skulle vara friskt. Hon var också orolig för att dottern endast skulle ty sig till hennes make i början. Detta på grund av de historier hon hört om att barn som adopteras ofta tyr sig till adoptivpapporna, då de tidigare har blivit övergivna av kvinnor. Hon hade därför ställt in sig på att maken skulle vara den som i första hand fick ta hand om dottern och trösta henne i början. Kvinnan blev dock positivt överraskad då dottern accepterade både henne och maken i lika stor utsträckning. Hon har fortfarande en rädsla för att någon annan ska berätta för hennes dotter att hon är adopterad innan hon själv och maken hinner säga något. Hon hoppas dock att hon och maken kommer att vara så pass tidiga att prata med dottern att ingen annan hinner före. En av adoptivmammorna berättar, att hon var rädd, att hon i och med adoptionen skulle känna att hon stal någon annans barn. Detta trots att hon visste att hon skulle adoptera ett barn som blivit bortlämnat.

7.3.4 Att få barnbesked

Alla kvinnorna beskriver upplevelsen av att få barnbesked som en mycket stark och fantastisk upplevelse. Alla adoptivmödrarna ger exakta beskrivningar av hur det gick till när de fick sitt barnbesked. En kvinna beskriver dagen som helt otrolig. Hon upplevde att det var oerhört spännande att åka och hämta kuvertet som innehöll barnbeskedet. Hon säger att hon blev mycket glad när hon fick se sin dotter på fotografierna för första gången. Kvinnan berättar:

Den dagen gick man bara som på moln och så ville man åka ner dit... Det var nog den tiden som var längst, efter att vi hade fått barnbeskedet till att man verkligen åkte ner till Kina. Det var nog den längsta väntan. Man visste var hon fanns där nere och vem det var som var där. Vi fick vänta nästan två månader tror jag... Det var den längsta väntan.

En mamma beskriver att hon både blev glad, rädd och kallsvettig när hon fick barnbeskedet. På frågan om vad rädslan stod för säger kvinnan att hon hade gått och väntat väldigt länge på

barnbeskedet och att det hade dragit ut på tiden. När barnbeskedet väl kom så var hennes känsla att det inte längre fanns någon återvändo. En annan av intervjupersonerna använder ord som ”euforiskt” och ”förälskelse” om känslan när hon fick barnbesked. Hon berättar också att hon tyckte att det var onödigt att vänta så länge och att hon ville åka och hämta dottern med en gång. En annan mamma beskriver känslan när hon öppnade kuvertet med barnbeskedet på följande sätt:

När man ser de där bilderna, då är det ju ens barn på en gång. Det är mycket, mycket märkligt alltså. Man har ju den där tanken som man egentligen inte får säga: 'Tänk om jag inte tycker om det här barnet. Tänk om det är så'. Det kan ju vara så även om man föder ett barn, så kan man ju kanske ha de där tankarna... Det är ju på något sätt förbjudet. Man kan ju inte säga det på något sätt. Men sen när man öppnar och ser de där bilderna då är det ens barn och det är rätt barn.

Den femte intervjupersonen blev uppringd av adoptionsorganisationen på arbetet. De meddelade att hon samma dag hade fått hem barnbeskedet med posten. Adoptivmammans säger då, att hon blev så förväntansfull, att hon var tvungen att rusa hem för att titta på korten av dottern.

7.4 Den första tiden som mamma

7.4.1 Det första mötet med barnet

Alla föräldrarna har starka upplevelser och exakta minnesbilder av det första mötet med sitt barn. De använder ord som överkligt, häftigt, fantastiskt, hysteriskt och kaotiskt om upplevelsen att träffa barnet för första gången. Två av föräldrarna beskriver att de när de träffade barnet första gången blev oroliga för om barnet var friskt eller inte. En av kvinnorna berättar att hon upplevde barnet som väldigt smal och ”lös” i kroppen vid det första mötet. Flickan kunde sitta, men var väldigt vinglig. Hon och maken blev bekymrade för barnet och att det inte skulle vara friskt. Barnet började dock gråta och det upplevde kvinnan och hennes make som en sund reaktion, vilket gjorde att de blev lättade. Kvinnan uttryckte funderingar om dotterns reaktion vid det första mötet kan ha berott på att det var en chockupplevelse för henne. Den andra kvinnan som oroade sig för barnets hälsa vid det första mötet berättar att barnet hade lunginflammation, antibiotikadropp och svettades mycket när de träffade henne för första gången. De blev dock lugnare efter att ha pratat med en läkare om barnets hälsa. Samtidigt som oron över barnets hälsa fanns så beskriver modern mötet med barnet som fantastiskt och att hon helst inte ville lämna barnhemmet och åka tillbaka till hotellet.

En annan mamma beskriver mötet med barnet som hysteriskt. Hon och hennes make kom till barnets fostermamma i sällskap med två andra personer. Hon upplevde mötet på följande sätt:

Så kom vi in och nästan på en gång så lämnade fostermamman över henne till mig och jag skulle sitta med henne i famnen och så började hon ju förstås gråta, för hon kände ju inte igen oss och vi var fyra personer som kom instövlande där. Hon storbölade och fostermamman klappade på henne, för att hon skulle skratta. Och till slut så somnade hon i min famn. Man var ju på helspänn. Det var jättekonstigt, jättekonstigt och så somnade hon där i min famn. Vi var inte där så länge. Vad kan det ha varit, någon timme kanske.

En kvinna som upplevde det första mötet med barnet som kaotiskt säger att hon skulle lyssna efter barnets namn då det ropades upp, men hon hörde inte vad kvinnorna som ropade ut namnen sade. Det var nio adoptivfamiljer som skulle få sina barn och alla barnen grät, så det var svårt att höra de namn som ropades upp. Kvinnan tyckte sig höra sitt barns namn, men hon var inte säker. Till slut lade någon ett barn i hennes famn. Hon berättar:

Och så kom det då en människa och lade en unge i min famn och jag kände inte igen henne och var inte säker på att det var rätt. Och hon skrek i högan sky och mitt i alltihop fick man en påse med lite välling och kex och vad det var för någonting, men den tappade jag ju i golvet.

En adoptivmamma beskriver mötet med barnet som överkligt, men samtidigt självklart. Det var svårt att ta in att det blivit verklighet och att hon nu hade barnet hos sig. Hon berättar att hon var oerhört receptiv och tittade på alla andra adoptivföräldrar och deras barn. Hon beskriver hur hon tänkte:

De barnen skriker inte. Kan vi inte få tyst på henne? Och så var det oro för barnhemmet, nannyn var kvar, så jag tänkte: 'Gud de kommer att ta henne ifrån oss, för att vi inte får tyst på henne'.

7.4.2 Att bli mamma

Adoptivmödrarnas berättelser skiljer sig från varandra när det gäller vid vilken tidpunkt de för första gången kände sig som föräldrar till sitt adopterade barn. En kvinna berättar att hon kände sig som mamma först då hon hade varit hemma själv med barnet ett tag. Hon säger att "mammakänslan" kom när hon kände att hon klarade av att ta hand om barnet. Hon hade varit orolig för hur det skulle gå och så gick det bra. Om "mammakänslan" säger kvinnan: "Den kom smygande, jag tycker inte att den var sådär klick". En annan förälder berättar att hon kände sig som mamma första gången i Kina, den dagen hon och maken fick umgås ensamma med dottern. Innan dess hade de ständigt varit omgivna av så många andra människor. Hon beskriver att allt kändes rätt och riktigt när de tre var tillsammans själva i Kina. Hon förstod att bara de fick komma hem och vara tillsammans i lugn och ro så skulle det bli bra. En adoptivförälder berättar att hon i början inte kände sig som mamma. Hon beskriver att nära och kära ringde till henne och sade: "Hej mamma!", men att hon tänkte: "Jag är väl inte mamma?" Hon menar att hon tidigare har haft en stark identitet som faster och moster och att hon i början kände sig mer som faster och moster än som mamma. Hon beskriver att känslan av att vara mamma har vuxit fram och att hon ser det som en process. På frågan om vad det var som fick henne att känna sig som förälder svarar hon:

Jag vet inte riktigt. Man måste vänja sig vid att hon finns här och inte bara är här på besök, att förstå det med hela sig. Jag har en väldigt självkritisk sida. Det kanske är så att den slår in där. 'Duger du som mamma?'... Man måste släppa taget, jag är verkligen hennes mamma. Jag är den enda mamman hon har och jag är god nog... Det var lite den delen av det, att jag har en självkritisk sida som på något sätt spärrar lite en period.

En förälder beskriver att hon kände sig som mamma för första gången då hon fick barnbeskedet och fick se korten på sin dotter för första gången. Den femte kvinnan säger att upplevelsen av att vara mamma kom på flygplanet, då hon var på väg hem till Sverige med barnet. Hon kände att det inte längre var någon annan som kontrollerade vad hon och maken gjorde, om de bytte blöjor och matade barnet på rätt sätt och så vidare. Resan var det tillfälle då barnet var helt i adoptivföräldrarnas vård för första gången.

7.4.3 Den första tiden hemma

En mamma beskriver att hon kände sig avtrubbad och urlakad när hon kom hem efter att ha hämtat dottern. De hade varit borta länge och sovit lite. Hon beskriver att hon var spänd för hur det skulle gå med dotterns sömn. Hon berättar att de drog dotterns liggvagn fram och tillbaka över tröskeln för att få henne att somna, dock utan någon större framgång. Till slut tittade de i de papper de hade fått med sig om barnet och upptäckte att hon ville sova på mage och inte på rygg. Sedan gick det bättre. En kvinna beskriver att det inte var några problem med den

praktiska delen med exempelvis mat och dylikt när de kom hem. Hon berättar om sina känslor kring att bli förälder:

Det var nog mest känslomässigt som man kände att det kändes så stort, så man kunde inte beskriva det riktigt.

En mamma beskriver att hon var förberedd på det mesta när hon kom hem med sitt barn. Det hon tycker har varit svårt är att få dottern att äta varierad kost. Dottern sover bra. Hon berättar att allt har gått lättare än vad hon hade förväntade sig. En av kvinnorna beskriver att hon tyckte att det var skönt att komma hem efter resan till Kina. Dottern var ett lättskött barn och lätt att umgås med. Kvinnan berättar att hon inte riktigt visste vad hon skulle göra på dagarna när maken började arbetet igen efter sina pappadagar. Hon berättar då att det som tur var fanns ytterligare två adoptivfamiljer som bodde i samma kommun och som hade adopterat samtidigt som hon och maken. Familjerna umgicks mycket. Detta upplevde kvinnan som positivt, då hon inte kände att hon hade mycket gemensamt med de andra mammorna på öppna förskolan. Vissa av mammorna på öppna förskolan var 20 år yngre än adoptivmammans och hade mycket små barn, yngre än vad hon någonsin hade haft. Hon kände därför inte att hon hade så mycket att bidra med i mammornas diskussioner. En kvinna säger att hon upplevde det som skönt att komma hem efter adoptionen, men att det var stor skillnad på att vara hemma mot att vara i Kina. Hon berättar att hon glömde bort sig själv i början och att hon åt inte ordentligt. Hon tycker därför att det har varit positivt med öppna förskolan, dit de gick och åt. Kvinnan berättar att det tog lång tid innan hon lyckades komma ut ur huset med dottern på förmiddagen. Hon tyckte att hon var duktig om hon hann ut före lunch. Hon beskriver att det har gått bra att komma hem med dottern och att dotterns sovvanor fungerat mycket bra. Hon berättar om den allra första tiden hemma, då maken började arbetet igen efter att ha varit hemma under sina pappadagar:

...Och så fick han åka och jobba på annan ort i Sverige... Och då kände jag att Gud, hur ska det här gå. När man jobbade på dagis, då var det ju bara att byta blöjor hur som helst... Jag vet inte hur de gjorde där på barnhemmet, men eftersom hon är ett år så är hon ju lite mer rörlig än de där små barnen som man har. Och jag hade världens jobb kommer jag ihåg, att byta blöjor och att sätta på nattlinne. Jag tänkte att Gud, det här går ju inte och jag hade alla möjliga tankar om att man måste ha mobiler och att det går mycket bättre om hon blir distraherad och så. Och min man han köpte det, men det hände ingenting. Då kommer jag ihåg att jag kände att, nej, jag klarar inte det här. Jag fixar inte det här. Ska det vara så här jobbigt varenda gång att byta blöjor och att sätta på nattlinne och då kände jag mig totalt misslyckad, så jag grät en skvätt också och kände mig jätte, jättemisslyckad. Det här borde man ju fixa. Det här borde gå hur lätt som helst. Jag tror inte att man hade tänkt sig att hon var en individ när hon kom. Då var hon ju ett år och det tror jag inte riktigt att jag hade i huvudet, att det barnet som kommer, det är ju en människa. Hon har tankar och känslor. Hon har ju redan formats... Jag hade nog mer den här tanken att hon är den lilla gulliga tjejen, som man ska krama och det kan jag nog säga att det hade jag nog missat. Hon hade ju kommit så långt i sin utveckling då och fått den här egna viljan.

Flera föräldrar tar upp vikten av att ha kunskap om adoptivbarn och deras anknytningsbeteende inför adoptionen. Flera poängterar vikten av att i första början få vara tillsammans själva som familj för att ge anknytningen en bra start och att inte låta barnet gå från famn till famn. De tog också upp saker som, att det är viktigt att komma ihåg, att ett litet barn har integritet, som man måste ta hänsyn till och att man inte ska tränga sig på barnet. En av föräldrarna skickade ut brev inför adoptionen till nära och kära där hon skrev om vikten av att andra inte kom för nära barnet i början. Flera adoptivföräldrar beskriver, att det tog tid innan de kände, att barnet riktigt hade knutit an.

En mamma beskriver att det största problemet när det gäller anknytningen i början var att barnet knöt an till alla. En annan förälder beskriver att dottern var väldigt reserverad i början. De fick inte röra vid vissa av henne kroppsdelar och hon ville inte vara ansikte mot ansikte. Mamman beskriver att det tog fem till sex månader innan hon helt säkert kände att dottern hade knutit an, men berättar dock att hon blev väldigt positiv till internationell adoption genom upplevelsen att dottern gjorde framsteg redan under de första dagarna. En kvinna berättar att hennes make till en början var väldigt orolig för att det var något fel med anknytningen. Maken blev dock lugnare när paret fick hjälp att göra en Marte Meo videoinspelning. Marte Meo är en metod där man genom att göra videoinspelningar av samspelet mellan barn och deras föräldrar försöker att hitta nya sätt att utveckla och stärka den vuxnes förmåga att bemöta sitt barn. Man lyfter fram det som fungerar bra i samspelet och utgår från det (Örebro läns landsting 2005). Kvinnan förklarar varför hon tror att maken blev så orolig för anknytningen:

Jag tror, att han helt plötsligt glömde bort, att det är ett samspel, de är två. Man kan inte bara säga att hon inte har knutit an, man måste ju jobba med det själv också. Det är ju från bägge håll.

7.4.4 Likheter mellan adoptivföräldrar och deras adoptivbarn

En adoptivmamma beskriver sina tankar kring betydelsen av att likna varandra i en familj:

Jag tror att vi är lite upptagna av det, för när man ser biologiska familjer så tittar man för att se om dottern är lik mamman eller pappan. Det är någonting man söker efter och därför söker vi efter det när vi tittar på våra adopterade barn också. Det är ju snack om socialt arv eller biologiskt arv och det är egentligen en ganska intressant diskussion på något sätt. Man hör ju historier om att en adopterad son har samma sätt att gå på som sin adoptivpappa. Jag tror att det är viktigt för oss, att vi är upptagna av det här med att barnen ska likna en själv. Och jag tror att barnen kommer att likna sina föräldrar på något vis, även om de är adopterade, på sättet att prata, eller kroppsspråk eller ja, det är klart att det ligger mycket i generna också.

Den kvinnan som själv är adopterad och som adopterade sitt barn från samma land säger att dottern är mycket lik henne. Hon menar att de flesta tror att barnet är hennes biologiska dotter när de ser dem tillsammans. En annan mamma beskriver, att hon tyckte, att det var roligt när några på öppna förskolan sade att de tycker att hon och dottern liknar varandra. Hon säger att hon tror att hon och dotter är rätt lika. Ytterligare än mamma berättar att hon flera gånger fått höra att hon och dottern på något sätt är lika varandra. Hon säger, att hon nu kan se, att hon och dottern ibland är lika varandra till sättet. Det handlar om sättet att säga saker på och hur de rör sig. Hon menar att dottern däremot utseendemässigt aldrig kommer att likna henne.

7.4.5 Omgivningens reaktioner på adoptionen

På frågan om vilka reaktioner de har mött hos omgivningen kring adoptionen menar samtliga föräldrar att omgivningens reaktioner enbart har varit positiva. Samtliga använder orden "bara positiva" när de beskriver omgivningens reaktioner. I andra sammanhang i intervjuerna nämner dock några adoptivföräldrar negativa reaktioner som de har mött. Flera föräldrar berättar också att de själva ibland glömmer bort att deras barn är adopterat. En kvinna berättar att hon innan adoptionen hade en kompis som själv var adopterad och att kompisens upplevde sin adoption som något negativt. När kvinnan talade om för sin väninna att hon tänkte adoptera ett barn sade väninnan upp kontakten. De har inte talats vid sedan dess. I början efter hemkomsten upplevde samma kvinna att hon var mer påpassad av andra än andra mammor, att andra brydde sig om hur hon var som mamma. Vid något tillfälle pratade kvinnan med någon hon kände om känslan av att vara mer påpassad än andra mammor, men det var ingenting som den andra trodde

stämde. Hon berättar hur hon idag ser på känslan hon tidigare hade om att vara mer påpassad än andra:

Jag tror att det var just det här i början, att man var lite osäker i sin roll. Och så fick jag för mig att om jag nu skulle tappa tålamodet och säga till min tjej, så fick jag för mig att andra lade märke till det på ett annat sätt än om en biologisk mamma ryter till åt sin unge. Men det var nog som sagt mera i mitt huvud.

Hon berättar vidare, att hon märker, att människor lägger märke till henne och dottern. Barn kan titta på dem ett par gånger och konstatera att de inte är lika. Hon berättar att hon och maken pratar öppet om adoptionen med dottern och att det snarare är något som de är stolta över än något som dem skäms för. Det har blivit deras vardag. Hon reagerar inte längre på omgivningens reaktioner annat än om någon skulle säga något dumt, men hon menar att det nästan aldrig händer. Hon berättar dock att barnen på dagis verkligen ifrågasatt varför hon är mamma till sin dotter, men att de inte menar något illa med sin fråga. En annan kvinna berättar att det bara har hänt två gånger sedan hon kom hem med dottern att någon har frågat om dottern är adopterad och varifrån hon kommer, men att de som ställde frågan var väldigt positiva. Samma kvinna berättar, att hon får höra saker och ting i samband med att hon berättar, att hon har en adopterad dotter. Hon menar att när hon berättar om sin adoption så öppnar andra människor upp och börjar berätta om IVF-försök och liknande som de själva har genomgått. Hon berättar dock vidare att vissa i hennes umgänge kan prata om svartskallar och liknande. Hon tror inte att de är medvetna om vad de säger ibland. Hon säger att man blir snabbt att vilja skydda sitt barn och att man får väldigt stora öron. En annan mamma beskriver det som positivt att många vuxna kvinnor ofta sitter och tittar och beundrar dottern när de åker tunnelbana.

7.4.6 Att vara biologiskförälder eller adoptivförälder

Den kvinna som valde att adoptera, utan att först ha försökt få biologiska barn resonerar kring sitt val:

Alla i den här adoptionscirkeln som vi gick hade hållit på med provrörsbefruktningar och alla ville ha ett biologiskt barn. Det var i princip bara vi som inte hade testat den möjligheten om man säger så. Så det verkar ju som om det vanligaste är att man ska ha ett biologiskt barn till varje pris och när det inte fungerar så ska man ha något annat istället. Och det är väl den diskussionen som vi har haft, det är på något sätt en speciell känsla att veta att vi har aldrig försökt... Det var vårt förstahandsval och det kändes så naturligt och så rätt.

Samtliga fyra kvinnor som har adopterat efter att först ha försökt få biologiska barn uttrycker på olika sätt, att de skulle ha adopterat tidigare om de hade vetat hur det skulle vara, men några av dem poängterar samtidigt, att de då inte hade fått samma barn och de tycker att de har fått rätt barn. En av kvinnorna beskriver hur hon tänker idag kring adoption kontra biologiska barn:

Hade man vetat att det var hon som fanns på andra sidan jordklotet, då hade man gjort det bums alltså. Då hade man inte hållit på med några försök överhuvudtaget, utan då hade man kört på en gång. Jag tycker att alla de här funderingarna man har haft om att vara mamma och inte amma och allt det här och att vänta barn och sådär. Jag tycker att de försvann. När hon fanns där då försvann de.

Samma kvinna berättar dock vidare att det samtidigt känns skönt att veta att hon och maken inte kan få några biologiska barn, att de provat allt utan att lyckas. Hon menar att hon nu aldrig behöver fundera på om det skulle ha kunnat gå att få biologiska barn. Hon tror att önskan om att få biologiska barn hänger ihop med hennes biologiska drivkraft som kvinna. Innan hon adopterade sin dotter kände hon en sorg över att hon inte kunde bli gravid. Hon menar dock att

hon inte längre känner den sorgen. Hon säger att hon i och med adoptionen har fått det hon ville ha. En annan adoptivmamma beskriver sina tankar på följande sätt:

Adoption är mycket mer naturligt och sunt än IVF-behandling, för adoption har egentligen existerat i alla tider. Det är så naturligt. Det är mycket sundare än IVF-behandling som är väldigt självfokuserat. Men här har du fokus på en annan människa som finns där. Det finns så många barn som behöver föräldrar, så det är mycket mera sunt. Jag skulle önska att vi hade varit inne på de tankarna tidigare, men det finns ingenting att göra åt det. Då hade vi ju inte fått vår dotter. Så allt blir ju rätt till slut, som någon sade. Det känns rätt.

Ingen av de fem intervjuade kvinnorna hade några biologiska barn, men vi samtalade ändå om vilka eventuella skillnader och likheter de tror finns mellan att vara biologisk förälder och adoptivförälder. Föräldrarna beskriver att de tror att föräldraskapet som adoptivförälder respektive biologisk förälder är väldigt lika varandra. En mamma säger, att hon tror, att adoptivföräldraskapet är väldigt likt det biologiska när man väl har fått adoptivbarnet och etablerat en familj. Även om föräldrarna anser att likheterna mellan föräldraskapen är större än olikheterna tar de upp några skillnader. Alla föräldrarna beskriver på olika sätt att starten på föräldraskapet som adoptivförälder blir annorlunda, då det finns en tid då de inte har varit tillsammans med barnet. Starten för föräldraskapet skiljer sig också från det biologiska då de hämtar sitt barn i ett annat land, ofta utan att veta något om dess historia och vad barnet har varit med om. En mamma beskriver att en skillnad är att man som adoptivförälder inte får följa barnets inläring från allra första början. Hon ger exemplet att hennes dotter för första gången fick en sked i handen när hon var ett år gammal och skulle äta. Om flickan hade varit kvinnas biologiska barn kanske hon hade fått börja lära sig att hålla i skeden när hon var drygt fyra månader gammal. En mamma berättar, att hon upplever, att man har barnet ännu mer till låns som adoptivförälder än som biologisk förälder. Detta eftersom det oftast finns en biologisk mamma någonstans som barnet eventuellt kan vilja ta kontakt med någon gång. Andra skillnader som vissa av föräldrarna tar upp är att barnet har ett annorlunda utseende, att attityden i samhället är tuffare mot de som inte ser svenska ut och att de måste förklara för sitt barn att hon är adopterad. En kvinna menar att man bör betona likheterna mellan att vara adoptivförälder och biologisk förälder mycket mer, då hon tror att det är samma sak. Hon har reagerat på att de på barnavårdcentralen var snabba med att säga att det kan bero på anknytningen att hennes dotter är rädd för att gå dit. Kvinnan menar dock att det lika gärna kan vara biologiska föräldrar och barn som har problem med anknytningen som adoptivföräldrar och deras adoptivbarn. Hon menar att man ständigt får höra att barns problem beror på att de är adopterade, när det lika gärna skulle kunna finnas andra orsaker.

Att adoption är ett mer jämlikt föräldraskap, där pappan är lika involverad som mamman redan från början, tar två adoptivföräldrar upp som en mycket positiv skillnad jämfört med det biologiska föräldraskapet. En av dessa två kvinnor menar också att adoptivbarn alltid är väldigt efterlängtade. Att skaffa barn genom adoption kan aldrig vara något som hände slumpmässigt, utan det är välplanerat.

7.5 Viktigt att veta enligt adoptivföräldrarna

I slutet av varje intervju frågade jag adoptivföräldern om det fanns något som jag inte hade frågat om, men som hon tyckte att jag behövde veta kring hur hon har upplevt sitt föräldraskap. En adoptivförälder berättar att hon känner sig lyckligt lottad som fick ett barn, fast hon inte själv kunde få något.

En annan adoptivförälder berättar att dottern inte bara inneburit en enorm glädje för henne och hennes make, utan även för resten av släkten. Denna kvinna samt ytterligare en adoptivförälder pratar om att vissa andra inte ser på adoptionen på samma sätt som de gör. De menar att andra kan tycka att: ”Vad snäll du är som adopterar ett barn”, men att det inte handlar om det, utan att det för dessa två adoptivföräldrar har varit ett egoistiskt val. De ville ju råda bot på sin barnlöshet. En av kvinnorna beskriver det på följande sätt:

Det här med att de i Thailand säger 'Good heart', eller som när jag pratade med min frisör om att vi skulle adoptera, så tolkade han det som att vi gör en god gärning. Att vi hjälper ett barn i ett främmande land. Jag och min man tänkte att visserligen är det ju så, men det är ju inte därför vi har gjort det här, utan det är av egen självisk känsla av att vi inte vill vara barnlösa. Och sedan råkar det ju vara så, att det är så himla tur att man kan slå två flugor i en smäll och hjälpa både henne och oss. Men det är liksom ingen som säger det. Det tänker de ju inte på, att det faktiskt inte bara är för att hjälpa ett barn i världen, utan det är ju för att vi vill ha ett barn. Det är ju rätt själviskt egentligen. Så det kan nästan bli pinsamt när någon säger sådär, att vi skulle vara oerhört goda människor som hjälper till i världen.

Något annat som beskrivs som viktigt att dela med sig av är känslan av att man som adoptivförälder har fått ett stort förtroende och ett stort ansvar i och med adoptionen. Man har fått ett förtroende från den biologiska mamman och från landet att ta hand om hennes barn.

En av adoptivföräldrarna berättar hur adoptionen av dottern har förändrat henne som person. Då jag frågar om hon kan beskriva mer konkret på vilket sätt hon har förändrats berättar hon följande:

Om vi inte hade adopterat så hade det inte hänt så mycket, känns det som, med mig. Då hade det varit vi två som var familjen och så hade vi fortsatt med våra jobb och gjort olika saker. Men nu så har vi blivit en del av en annan värld eller en ny värld... Jag har blivit förälder och då kommer man in i så många andra sammanhang och man möter så mycket nytt folk. Och man tänker på andra saker än vad man gör när man bara tänker på sig själv, två vuxna personer. Jag har fått så mycket extra känns det som och så har jag lärt mig så mycket. Det är svårt. Jag tror att för mig så handlar det om att ta det valet att adoptera och att våga bli förälder och se att jag är bra nog som förälder. Det är svårt att konkretisera det. Annars hade man fortsatt med livet. Jag såg verkligen oss två utan barn som ett alternativ. Jag såg det tydligt, för det var ju det liv vi hade och det var ju väldigt bra. Det var faktiskt det. Men när jag ser tillbaka på det så tycker jag inte att det hade varit något alternativ nu. Men det var det då. Och så gick jag in i det där med adoption och så kände jag att jag inte kan välja bort det här. Det här väljer jag och så har det hänt en massa saker. Man har lärt sig saker, mött folk, rest till Kina och tagit med sig ett litet barn hem, som ska vara här hela tiden och som inte bara är på besök... Jag känner att jag har blivit mindre självfokuserad. Jag har gått i terapi, funderat och haft många rundor med mig själv... Och då har det varit så gott nu hela hösten att slippa gå runt och tänka på sig själv. Då tänker jag på henne. Vardagen. Vad vi ska göra om dagarna, när vi ska gå till öppna förskolan... Vad vi ska göra i sommar. Att hela tiden fokusera på henne, det har varit bra för mig. Jag tror att det hade varit totalt usest för mig att inte bli förälder. Jag känner att jag har varit så glad nu, så genuint glad. Det har jag inte känt på länge tror jag faktiskt. För de här åren före, de har varit så problemfokuserade, så då blir det en så stor kontrast. Jag har känt riktig glädje långt in.

8 DISKUSSION

Syftet med denna uppsats är att beskriva hur fem adoptivföräldrar har upplevt sitt föräldrablivande genom internationell adoption. Frågeställningarna har rört hur föräldrarna beskriver valet att adoptera, vilka föreställningar och förväntningar som fanns inför adoptionen samt hur de har upplevt den första tiden som adoptivföräldrar. I det följande

kommer intervjumaterialet först att diskuteras och jämföras med tidigare forskning på området. Därefter kommer jag att försöka beskriva kvinnornas utveckling mot föräldraskapet och föräldraskapet med hållpunkterna: beslutet att adoptera, barnbeskedet och den första tiden som mamma. Dessa hållpunkter väljs utifrån att de kan ses som avgörande steg i kvinnornas berättelser om upplevelsen av sitt föräldraskap. Dessa kommer även att kopplas samman med tidigare forskning samt socialisationsteori och begrepp som identitet med hjälp av Trots och Levin (2004) och Giddens (2003).

Efter att ha tagit del av intervjupersonernas berättelser har jag upptäckt några centrala begrepp som berättelserna kretsar kring, men som inte nämns rakt ut. Dessa handlar om normalitet, det vill säga strävan efter det "normala" som ett biologiskt föräldraskap kan anses vara i förhållande till föräldraskapet som adoptivförälder samt att utveckla en identitet som mamma till ett adopterat barn i relation till omgivningen. Dessa olika teman kommer också att utvecklas närmare i följande diskussion.

8.1 Valet att adoptera

Föräldrarna uttrycker en dubbelhet kring valet att adoptera kontra att skaffa barn genom infertilitetsbehandlingar i mina intervjuer. Se även Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) för liknande resultat (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:392,396). Fyra av fem intervjupersoner i denna uppsats uttrycker att de var tvungna att veta att de hade gjort allt de kunnat för att försöka få biologiska barn innan de kunde bestämma sig för att adoptera. Detta samtidigt som de uttrycker att de ångrar att de lagt så mycket tid och energi på infertilitetsbehandlingar istället för att adoptera. Denna motsägelse skulle kunna förklaras genom att föräldrarna i min studie uttrycker att de när de stod inför valet att adoptera inte visste hur rätt och naturligt adoptionen senare skulle upplevas för dem samt att de skulle uppleva att de fick rätt barn. En av mina intervjupersoner menar att adoptivbarnet har läkt såren efter att vara infertil. En förklaring till dubbelheten när det gäller adoptivföräldrarnas inställning till adoption kontra behandlingar mot infertilitet skulle alltså kunna vara att det i förhand inte går att veta hur det är att adoptera och hur rätt beslutet kommer att upplevas senare. En annan av möjliga förklaringar skulle kunna vara att det inte går att vara förälder till ett barn som man efter adoptionen ser som ett andrahandsalternativ och att föräldrarna därför uttrycker denna dubbelhet. Det finns säkerligen andra möjliga förklaringar till denna dubbelhet. Jag har inte tillräckligt mycket underlag för att komma fram till något slutgiltigt svar på hur man förklarar detta, men anser att det vore intressant att undersöka det närmare i andra studier.

8.2 Föreställningar och förväntningar inför adoptionen

Adoptivföräldrarnas föreställningar och förväntningar har inte varit huvudfokus i någon av de studier som har presenterats i uppsatsen och därför har de endast berörts ytligt i dessa studier. Vissa paralleller kan dock ändå dras till mina intervjuresultat. De föreställningar och förväntningar som förekommer i de studier som har presenterats i uppsatsen förekommer i huvudsak även i mina resultat även om bilden inte är lika samstämmig och det finns en spridning på svaren.

Halldén (1981) menar i sin studie att föräldrarnas relation till barnet startar i och med adoptionsprocessen och att barnet då finns i deras föreställningar. Hon menar dock att föreställningarna inte har något att göra med det konkreta barn de så småningom ska få (Halldén 1981:133). Även för mina intervjupersoner startade föreställningarna om barnet då de hade fattat beslutet att adoptera. Fyra utav fem av mina intervjupersoner hade någon typ av föreställning eller förväntning inför adoptionen om saker som barnets ålder, kön, utseende, personligt samt var barnet kunde finnas. Den femte kvinnan som jag intervjuade tror att hon

skulle ha skapat föreställningar och förväntningar om barnet om adoptionen inte hade gått så fort. Ett exempel ur mina intervjuresultat på att föreställningarna och förväntningarna enligt Halldén (1981) inte alltid stämmer är den kvinna som föreställde sig att hon skulle få en koreansk pojke på 23 månader, men fick en koreansk flicka på fyra och en halv månad.

I Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) hade föräldrarna rädslor kring det barn de så småningom skulle få och om det skulle klara av att vara föräldrar till ett sådant barn. De undrade om de kunde älska ett barn som inte vara deras biologiska barn och om den kärleken skulle vara lika djup och bestående som kärleken till ett biologiskt barn. De kände också rädsla kring om de skulle vara tillräckligt starka för att klara av eventuella hälsoproblem som ett adopterat barn kunde tänkas ha. En oro fanns också kring att adoptivbarnet senare i livet skulle välja de biologiska föräldrarna framför dem (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:392,394). Alla dessa rädslor fanns representerade i någon form hos åtminstone någon av mina intervjupersoner i vissa fall uttrycks de dock inte som en rädsla utan snarare som en fundering. En sådan fundering är att man har adoptivbarnet till låns på ett annat sätt än vad man skulle ha haft som biologisk förälder, då barnet kan välja att senare ta kontakt med sina biologiska föräldrar. En av föräldrarna, som jag intervjuade, berättade att hon innan hon fick barnbeskedet kunde oroa sig för att hon inte skulle tycka om barnet. Även föräldrarna i min studie oroade sig för barnets eventuella hälsotillstånd och om de skulle klara av att ta hand om barnet. Kvinnorna i min studie tar även upp rädslor som inte nämns i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie. Dessa rör bland annat rasism, att man i och med adoptionen skulle känna att man stal någons barn, att barnet bara skulle ty sig till fadern till en början då det övergivits av kvinnor tidigare och att någon annan skulle hinna berätta för barnet om adoptionen innan föräldrarna hann göra det. Även i von Greiffs studie (2004) beskriver en av föräldrarna att hon funderade kring rasism inför adoptionen, men att det inte var något som påverkade hennes ställningstagande för adoption. Katarina von Greiff menar att föräldrarnas föreställningar och förväntningar inför adoptionen var så stora att de farhågor som dök upp i medvetandet trycktes undan (von Greiff 2004:18-19).

8.3 Den första tiden som förälder

I von Greiffs studie (2004) beskriver alla föräldrar, utom en, att de har exakta minnesbilder av överlämnandet av barnet och alla beskriver det som ett gyllene ögonblick i livet (von Greiff 2004:26). Daniluk och Hurtig-Mitchell (2003) beskriver att föräldrarna reagerade med blandade känslor första gången de träffade sitt barn. De kände glädje, spänning och upprymdhet, men också sorgsenhet och rädsla (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:395). Dessa resultat har hög överensstämmelse med mina intervjupersoners berättelser då samtliga har exakta och detaljerade minnesbilder av det första mötet med barnet. Även föräldrarna i denna uppsats hade olika känslor i mötet med barnet även om det inte i något fall handlade om rädsla eller sorg. De använder adjektiv som överkligt, häftigt, fantastiskt, hysteriskt och kaotiskt.

Halldén (1981) beskriver två mönster beträffande föräldrarnas identifikation med barnet där det ena karaktäriseras av att föräldrarna uppger att allt gått utan konflikt. Barnet begär inte mer än vad föräldrarna kan ge. Detta förhållningssätt tycks leda till att föräldrarna inte lyckas fördjupa bilden av barnet. Det motsägelsefulla i barnets stillsamhet och deras separationserfarenheter formuleras inte av föräldrarna. Det andra mönstret karaktäriserades av att barnens starka sätt att visa sina behov i förening med föräldrarnas osäkerhet försatte föräldrarna i en situation där de uppfattade barnet som skadat, men samtidigt omätligt, vilket ledde till känslor av ofullkomlighet från föräldrarnas sida. Bägge mönstren hos föräldrarna karaktäriserades enligt Halldén av att föräldrarna inte kunde se barnens reaktioner som olika strategier i en svår situation det vill säga att både det passiva, stillsamma och det öppet krävande sättet kan ses

som uttryck för ett sätt att hantera en svår och mycket förvirrande situation (Halldén 1981:147-148). Dessa mönster går ej att urskilja hos de adoptivföräldrar som jag har intervjuat i uppsatsen. En anledning till det kan vara att föräldrarna i min studie i stor utsträckning kunde se barnens sätt att reagera som ett uttryck för ett sätt att hantera en svår och förvirrande situation, vilket Halldéns intervjupersoner inte kunde. En anledning till att intervjupersonerna i min uppsats hade denna medvetenhet och kunskap tror jag beror på att anknytningsbeteendet hos barnet och barnets reaktioner vid det första mötet är något som de blivande adoptivföräldrarna i min uppsats läst mycket om och fått information om via exempelvis studiecirkeln för adoptivföräldrar, där de fokuserar mycket på barns anknytningsbeteende. En av mina intervjupersoner beskriver, att hon i början kände sig misslyckad, när hon hade problem att byta blöjor och klä sitt barn, men det finns ändå hos intervjupersonerna en förståelse för barnets reaktioner. En kvinna ser exempelvis barnets gråt vid det första mötet som naturlig, eftersom hon inte kände de människor som plötsligt höll i henne. En annan förälder tolkar barnets reaktioner vid det första mötet som resultatet av att barnet var med om en chockupplevelse i och med överlämnandet. Föräldrarna i min studie beskriver, att de själva anser, att de har haft en medvetenhet och en kunskap om barns anknytningsmönster och att det tar tid för barn och föräldrar att knyta an.

Då jag frågade adoptivföräldrarna som jag intervjuade vad de tyckte var viktigt för mig att veta, som jag inte redan hade frågat dem svarar två samma sak. När de berättar att de har adopterat ett barn kan andra reagera med att säga ungefär: ”Vad snäll du är som adopterar ett barn”. De menar då att detta är en god gärning. Kvinnorna beskriver dock att deras val att adoptera inte handlar om att göra en god gärning, utan att det har varit ett egoistiskt val utifrån att de ville bli föräldrar. Även föräldrarna i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) menar att de har konfronterats med att omgivningen inte förstod att de i och med adoptionen inte var ute efter att ”rädda” ett barn, utan att bli föräldrar (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:393).

8.4 Beslutet att adoptera och normen om det biologiska föräldraskapet

Fyra av de fem kvinnorna som jag har intervjuat valde att adoptera efter misslyckade behandlingar mot infertilitet. Ofrivillig barnlöshet var också oftast skälet till adoption i von Greiffs studie (2004) och det enda skälet i Halldéns studie (1981) (von Greiff 2004:16 & Halldén 1981:132). Valet att adoptera var inget enkelt beslut för de personer som jag har intervjuat och som adopterade på grund av ofrivillig barnlöshet. De menar alla själva eller i ett fall en av makarna, att de var tvungna att vara säkra på att de inte kunde få biologiska barn innan de valde adoption. Jag har försökt förstå strävan efter det biologiska föräldraskapet och nödvändigheten av att veta att det aldrig kommer att inträda för att kunna fatta beslutet att adoptera. En möjlig förklaring till detta har jag funnit hos Giddens (2003), som menar att individen genom socialisationen får lära sig sociala roller, det vill säga socialt definierade förväntningar som en individ i en viss social position uppfyller (Giddens 2003:43). En socialt definierad förväntning som finns på par i fertil ålder är att bli biologiska föräldrar. Ett exempel på detta är att 37 av 39 föräldrar i Daniluk och Hurtig-Mitchells studie (2003) har konfronterats med kommentarer från andra som antyder att adoptivföräldraskapet är det näst bästa alternativet (Daniluk & Hurtig-Mitchell 2003:395). Även adoptivföräldrarna i von Greiffs studie (2004) hävdar att de har konfronterats med den biologiska normen som säger att det naturligaste och bästa föräldraskapet består av två biologiska föräldrar (von Greiff 2004:44).

8.5 Beslutet att adoptera - barnbeskedet - den första tiden som mamma

Om man studerar kvinnornas process från den ursprungliga önskan om ett biologiskt barn till och med genomförandet av adoptionen och den första tiden som adoptivmamma kan man se att de har genomgått flera faser. De hade först bilden av sig själva som biologiska mödrar, men då

detta visade sig vara omöjligt tvingades de omformulera bilden av sig själva som biologiska mödrar till adoptivmödrar. Giddens (2003) menar att människans identitet i generell bemärkelse rör de uppfattningar människor har om vilka de själva är och vad som är viktigt för dem (Giddens 2003:43). För dessa kvinnor var det viktiga alltså att få bli biologiska mödrar och det var så de såg på sin framtida identitet. De var dock tvungna att omformulera det som var meningsfullt för dem från att handla om det biologiska föräldraskapet till att det meningsfulla är att vara förälder och att det är oviktigt om man har blivit det genom att föda ett barn eller genom att adoptera.

Kvinnorna hyste till en början viss osäkerhet kring adoptionen, men efter det att de fått barnbeskedet uttrycker ingen längre en önskan om ett biologiskt barn, utan siktet ställs in på det adoptivbarn de så småningom skulle få. Samtliga utom den kvinna vars adoption gick mycket fort uttrycker att väntan kändes lång från det att barnbeskedet kom till dess att de fick åka och hämta barnet. Mottagandet av barnbeskedet beskrivs också av samtliga med stor glädje. I och med barnbeskedet blev adoptionen mer verklig för kvinnorna. Halldén (1981) skriver att barnbeskedet innebär att de blivande föräldrarnas fantasier kan ta form på ett annat sätt (Halldén 1981:136). För en kvinna som jag intervjuade innebar barnbeskedet att hennes oro för att inte tycka om barnet släppte, även all oro kring att inte klara av att vara adoptivförälder försvann. I den stund hon fick barnbeskedet upplever hon att hon blev mamma. Hon beskriver att hon när hon såg bilderna upplevde att hon hade fått rätt barn. I von Greiffs studie (2004) varierade det vid vilken tidpunkt adoptivföräldrarna kände att de blev föräldrar, men det vanligaste var när de hade fått något livstecken från det barn som skulle bli deras (von Greiff 2004:29).

Efter hemkomsten beskriver kvinnorna en period då föräldrar och barn måste lära känna varandra och knyta an till varandra. Flera av kvinnorna beskriver att de till en början kände en osäkerhet i sin roll som förälder, men att den har släppt vart efter tiden har gått. De två mödrarna som inte tidigare i anslutning till adoptionen upplevde sig själva som mödrar gör det efter att ha varit hemma en tid. I von Greiffs studie (2004) kände flera kvinnor sig som mödrar efter en tid som föräldrar, från att de kom hem och upp till ett år (von Greiff 2004:29). Samtliga av de adoptivföräldrar som jag har intervjuat beskriver att adoptionen har gått bra och att de känner glädje och lycka över den idag.

Att skaffa sig en identitet som adoptivförälder har för kvinnorna som har intervjuats i denna uppsats skett över tid. De har gjort en lång resa från den ursprungliga önskan om att vara biologiska mammor till att finna sig tillrätta i rollen som adoptivföräldrar och att känna lycka och glädje över sitt föräldraskap. För flera är detta en process där det är svårt att sätta fingret på avgörande faktorer och steg även om jag kan se beslutet att adoptera, barnbeskedet och den första tiden hemma som viktiga punkter. Trots och Levin (2004) menar att vi människor tar vår identitet för given i den mening, att vi inte är medvetna om den och att vi inte märker, att vår identitet finns där och hela tiden strukturerar våra liv. Även om identiteten befinner sig i ständig förändring så går den förändringsprocessen vanligen så pass långsamt att identiteten närmast förefaller stabil genom den långsamma förändringen som inte uppmärksammas (Trots & Levin 2004:161-162). Ett exempel på det är att två mammor har svårt att återge vid vilken tidpunkt de för första gången kände sig som föräldrar. Att identiteten befinner sig i ständig förändring och att förändringen inte uppmärksammas gör att det är lätt att konstatera hur föräldrarna tänkte när de fattade beslutet att adoptera. Det är också lätt att konstatera att samtliga idag känner att de har funnit sig tillrätta i rollen som adoptivförälder, men mycket svårare att beskriva hur detta egentligen har gått till. Som jag ser det kan dock mina

beskrivningar av föräldrarnas upplevelser av beslutet att adoptera, barnbeskedet och den första tiden som mamma ses som viktiga steg i denna process.

8.6 Att vara adoptivförälder i relation till omgivningen och normen om det biologiska föräldraskapet

Samtidigt som föräldrarna beskriver sitt föräldraskap i positiva ordalag och genom att säga att de fick rätt barn finns det hos de som adopterade på grund av ofrivillig barnlöshet ändå en strävan efter det biologiska föräldraskapet som norm. Detta visar de genom att i olika sammanhang jämföra föräldraskapet som adoptivförälder med att vara biologisk förälder. De poängterar föräldraskapets likheter snarare än skillnader. Samtliga uppger att adoptivbarnet på något sätt liknar dem. En kvinna menar att likheterna mellan det biologiska föräldraskapet och föräldraskapet som adoptivförälder bör påpekas mycket mer, då hon tror att det är samma sak. Hon har en adoptivdotter som är rädd för att gå till barnavårdscentralen och menar att de där har varit snabba med att antyda att det kan bero på anknytningen emellan henne och barnet. Kvinnan menar att det lika gärna kan vara biologiska föräldrar och barn som har problem med anknytningen som adoptivföräldrar med sina adopterade barn. Samtliga föräldrar beskriver också föräldraskapet som adoptivförälder som väldigt likt det biologiska föräldraskapet. Samtliga menar att det som skiljer de olika föräldraskapen åt bland annat är tiden före adoptionen, då man inte har fått vara tillsammans, men de uppger få andra skillnader. En kvinna menar att hon tror att föräldraskapet är väldigt likt när familjen väl är etablerad. Flera kvinnor uppger också att de glömmer bort att deras barn är adopterat. De kvinnor som har adopterat på grund av ofrivillig barnlöshet tycks alltså sträva efter att föra adoptivföräldraskapet närmare föräldraskapet som biologisk förälder genom att framhäva dess likheter.

Samtidigt som kvinnorna poängterar likheterna mellan att vara biologisk förälder och adoptivförälder tycks de dock ha ett behov av det adoptionsspecifika. Detta genom att alla i någon mån söker sig till sociala sammanhang som endast är till för adoptivföräldrar. De besöker öppna förskolor för adoptivbarn, en studiecirkel för adoptivföräldrar och umgås med andra adoptivfamiljer. Det finns alltså hos dessa kvinnor en tendens att jämställa det biologiska föräldraskapet med att vara adoptivförälder, men samtidigt ett behov av umgänge med andra adoptivfamiljer. Denna dubbelhet kan ses utifrån att adoptivmammorna måste skapa sig en identitet som mamma i ett samhälle där det biologiska föräldraskapet ses som norm och där vissa andra i deras omgivning ser dem som en egen grupp föräldrar, nämligen adoptivföräldrarna. En förklaring till detta fann jag hos Giddens (2003) och hans beskrivning av social identitet. I enlighet med Giddens kan kategorin föräldrar i dagens samhälle delas upp i flera olika underkategorier till exempel i biologiska föräldrar och adoptivföräldrar (Giddens 2003:43-44). Kvinnorna ges alltså i vissa sociala sammanhang den sociala identiteten adoptivförälder av andra, men den sociala identiteten behöver i enlighet med Giddens (2003) inte vara den samma som den personliga identiteten som kvinnorna har (a a:44). Att adoptivföräldrar på olika sätt delas in i den sociala identiteten adoptivföräldrar kan illustreras genom att von Greiff (2004) beskriver att föräldrarna i och med adoptionen blir igenkända av andra människor, eftersom andra känner igen barnet. Detta har man inte upplevt tidigare. Dessa föräldrar förmedlar en känsla av att alltid vara iakttagna och att snabbt kunna ifrågasättas av andra i sin föräldraroll (von Greiff 2004:44). Intervjupersonerna i min uppsats beskriver överlag omgivningens reaktioner som positiva. De ger några exempel på hur de på olika sätt placeras in i en social identitet som adoptivförälder genom att omgivningen reagerar på deras föräldraskap på ett sätt som är specifikt för adoptivföräldrar och ej reaktioner som biologiska föräldrar möter. Ett exempel på detta är den kvinna som i enlighet med von Greiffs resultat beskriver att hon till en början kände sig mer påpassad som mamma än vad andra mammor var

och att andra brydde sig om hur hon var som mamma. Hon har dock senare konstaterat, att hon tror, att denna känsla berodde på att hon var osäker i sin mammaroll och att det i verkligheten inte fanns något belägg för denna känsla. Flera av mina intervjupersoner berättar att människor lägger märke till dem i och med att de har ett adopterat barn, men det inte är något som upplevs som negativt. Endast två negativa saker tas upp av föräldrarna beträffande omgivningens reaktioner. Det ena handlar om kompisar till adoptivmammans som kan fälla främlingsfientliga kommentarer, dock ej direkt riktat mot hennes dotter samt en kvinna vars kompis sade upp kontakten då kvinnan beslutat sig för att adoptera.

Samtidigt som vissa i kvinnornas omgivning ger dem den sociala identiteten adoptivförälder måste kvinnorna skapa en egen personlig identitet som förälder. Giddens (2003) beskriver att om sociala identiteter markerar hur individer liknar varandra är den personliga identiteten något som skiljer individer åt. Den personliga identiteten handlar om en utvecklingsprocess där vi formulerar en upplevelse av oss själva som en unik varelse som har unika relationer till omgivningen. Idén om en personlig identitet bygger i hög grad på den symboliska interaktionismen. Det är individens kontinuerliga samspel och "förhandling" med yttvärlden som bidrar till att skapa eller forma hans eller hennes upplevelse av sig själv. Samspelet mellan individ och samhälle bidrar till att koppla samman individens personliga och offentliga världar. Även om den kulturella och sociala omgivningen är viktig, när det gäller formandet av den personliga identiteten, är det individens handlingsförmåga, frihet och valmöjligheter som är det centrala (Giddens 2003:44). När kvinnorna ska formulera sin egen personliga föräldraidentitet gör de alltså det i relation till omgivningen genom en utvecklingsprocess. En omgivning där vissa andra människor ger dem den sociala identiteten adoptivföräldrar och där normen om det biologiska föräldraskapet finns. Som jag ser det har kvinnorna skapat personliga identiteter som mödrar där det är viktigt för dem att poängtera likheterna med det biologiska föräldraskapet, men också att träffa andra adoptivfamiljer. I enlighet med Giddens har kvinnorna alltså skapat sig en personlig identitet genom ett kontinuerligt samspel med omgivningen (Giddens 2003:44).

Man kan se på mina intervjupersoners berättelser som en kronologisk berättelse, från de initiala tankarna kring adoption till idag, då samtliga har genomfört sin adoption och har haft barnet hos sig en tid. Då man studerar denna process som adoptivföräldrarna har genomgått är min uppfattning att samtliga adoptivföräldrar i nuläget har gått igenom en lyckad socialisationsprocess, där alla har utvecklat en identitet som mamma till sitt barn. Jag betraktar socialisationsprocessen som lyckad då samtliga adoptivmammor på olika sätt beskriver denna identitet i mycket positiva ordalag och med stor glädje. Detta betyder dock inte att socialisationsprocessen är avslutad. Giddens (2003) menar att socialisationen är en livslång process utifrån vilken människans beteende formas kontinuerligt utifrån det sociala samspelet (Giddens 2003:42). Trots och Levin (2004) beskriver att identiteten befinner sig i ständig förändring (Trots & Levin 2004:161-162). Då socialisationen är en livslångprocess och då människans identitet befinner sig i ständig förändring kommer även kvinnornas identitet som mödrar att förändras och formas utifrån det sociala samspelet under kommande år. "Mammaidentiteten" är alltså inte statisk och kommer kanske att beskrivas av dem på ett annat sätt vid andra tillfällen i livet.

Giddens (2003) menar att de beslut vi fattar i vår vardag bidrar till att forma vilka vi är och blir (Giddens 2003:44). Beslutet att adoptera har i allra högsta grad format vilka intervjupersonerna i denna uppsats är idag. De har gått från att vara barnlösa, i fyra fall av fem ofrivilligt barnlösa, till att bli adoptivföräldrar och en identitet som mamma.

9 EGNA REFLEKTIONER

Jag tycker att det har varit intressant att skriva denna uppsats. Framförallt har det varit spännande att genom intervjuerna få ta del av adoptivföräldrarnas berättelser om sitt föräldrablivande. Jag är tacksam för den inblick de har gett mig i sin långa och ofta omtumlande "resa" mot att bli adoptivföräldrar. Även om man kan dra paralleller och jämföra mina intervjupersoners berättelser med tidigare forskning och socialisationsteori, så upplever jag varje berättelse som unik. Jag tror att det finns lika många sätt att uppleva sitt föräldrablivande på som det finns adoptivföräldrar. Det finns mycket som förenar adoptivföräldrarnas upplevelser, men det finns också mycket som skiljer dem åt. Kanske är det ett uttryck för just hur komplext och stort det är att adoptera ett barn. Beslutet att överhuvudtaget skaffa barn är ett beslut som är oerhört stort. Kanske är det det största beslut vi fattar här i livet, eller i alla fall ett av dem. Att dessutom välja att skaffa barn genom internationell adoption lägger ytterligare en dimension på beslutet att bli förälder. Det väcker en mängd frågor som bland annat kan handla om hur man ska se på adoption som fenomen och på att barn blir övergivna och bortlämnade. Den egna parrelationen granskas också noga då paret tvingas gå igenom en utredning hos socialtjänsten. I vissa fall har intervjupersonerna dividerat länge med sig själva och sin partner om beslutet att adoptera och de var under perioder inför adoptionen osäkra på om det var rätt beslut att fatta. Det har därför, som jag ser det, krävts ett stort mod hos intervjupersonerna då de bestämt sig för adoption och det gläder mig att samtliga intervjupersoner idag uttrycker stor glädje och tillfredsställelse över sin adoption. Som någon förälder sade: "Det blir rätt till slut".

Utifrån att jag har valt att ha ett interaktionistiskt perspektiv med i uppsatsen var det intressant att även tänka på betydelsen av mitt och intervjupersonernas samspel under intervjuerna. Jag fick ut användbart och intressant material från samtliga intervjuer. De intervjuer som jag upplevde att jag fick ut det mest intressanta och det mest omfattande materialet ur var dock de intervjuer där jag upplevde att samspelet mellan mig och intervjupersonerna fungerade som bäst. Jag tror att de intervjupersoner som jag "klickade" bäst med är de som är mest lika mig beträffande personlighet. Jag märkte också att någonting som var viktigt för mig, för att jag skulle kunna bidra till att skapa ett bra möte mellan mig och intervjupersonen var, att jag upplevde, att de verkligen prioriterade intervjun. Detta exempelvis på så sätt att de hade ordnat så att vi kunde sitta så ostört som möjligt.

I mitt förord till uppsatsen skrev jag att vi de senaste åren har kunnat ta del av forskning kring adoptivbarn och deras situation, men att min upplevelse har varit att adoptivföräldrarnas perspektiv sällan har speglats. Efter att ha skrivit denna uppsats har jag fått en bekräftelse på att min ursprungliga upplevelse stämde. Det finns överlag väldigt lite forskning kring adoptivföräldrars upplevelser av att sitt föräldraskap. Det finns en del självbiografiskt utformade böcker, eller böcker där man skildrar olika adoptivföräldrars unika berättelser, men forskning saknas. Jag tror, att det är viktigt, att vi inom forskningen ger adoptivföräldrarnas perspektiv ett större utrymme och min övertygelse är att det är viktigt för blivande adoptivföräldrar och de som redan har adopterat att kunna ta del av sådan forskning. Adoptivföräldrarna har själva på flera olika sätt uttryckt detta under intervjuerna. Att ytterligare och med olika frågeställningar forska kring adoptivföräldrars upplevelser får jag dock överlåta till framtida forskning av andra eller av mig själv.

KÄLLFÖRTECKNING

Internet

- Myndigheten för internationella adoptionsfrågor. (2005 a). *Fakta i korthet*.
<<http://www.nia.se/frameset.htm>>. odat. 2005-04-20.
- Myndigheten för internationella adoptionsfrågor. (2005 b). *Statistik*.
<<http://www.nia.se/frameset.htm>>. odat. 2005-04-20.
- Myndigheten för internationella adoptionsfrågor. (2005 c). *Att adoptera*.
<<http://www.nia.se/frameset.htm>>. odat. 2005-05-17.
- Örebro läns landsting. (2005). *Marte Meo*.
<http://www.orebroll.se/psykhab/pagewide____4351.aspx#vadarmartemeeo>. odat. 2005-05-25.

Intervjuer

- Intervjuperson 1. (2005). Intervju. 2005-04-20.
- Intervjuperson 2. (2005). Intervju. 2005-04-22.
- Intervjuperson 3. (2005). Intervju. 2005-04-27.
- Intervjuperson 4. (2005). Intervju. 2005-04-29.
- Intervjuperson 5. (2005). Intervju. 2005-05-03.

Offentliga tryck

- von Greiff, Katarina. (2004). *Föräldrar till internationellt adopterade barn –uppfattningar och erfarenheter av föräldrarollen*. FoU-rapport 1/2004. Stockholm: FoU Nordost.
- Hummanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Lag (2003:460) om etiskprövning av forskning som avser människor.

Tidskrifter

- Daniluk, Judith C. & Hurtig-Mitchell, Joss. (2003). Themes of Hope and Healing: Infertile Couples' Experiences of Adoption. *Journal of Counseling & Development*. 2003. (Volume 81). 389-399.

Tryckta källor

- Chalmers, Alan F. (1999). *Vad är vetenskap egentligen?* Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Creutzer, Annika. (2002). *Adoptera Ett sätt att bli förälder*. Stockholm: Bonnier Carlsen i samarbete med Vi Föräldrar.
- Cuff, E. C. & Payne, G. C. E. (red). Mfl. (1979). *Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Giddens, Anthony. (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Halldén, Gunilla. (1981). *Adoption i ett konflikt- och utvecklingsperspektiv*. Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Landerholm, Lotta. (2003). *Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?* Stockholm: Alfabeta Bokförlag AB.
- Lindblad, Frank. (2004). *Adoption*. Lund: Studentlitteratur.
- Norstedts Plus Svens ordbok + uppslagsbok*. (1997). Stockholm: Språkdata och Norstedts Förlag AB.
- Patel, Runa. & Davidson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Trots, Jan. & Levin, Irene. (2004). *Att förstå vardagen – med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Referenslitteratur

Bergqvist-Larsson, Solveig. (1999). *Låtsas Morsa En dramatisk berättelse om ett utsatt föräldraskap och ett sårat barn*. Borlänge: Förlags AB Björnen.

Brenckert, Eva. (2002). *Äntligen adoptivförälder*. Stockholm: Blida Förlag.

Kats, Madeleine. (1981). *Vänta adoptivbarn – en annorlunda graviditet*. Stockholm: Bonnier Fakta Bokförlag AB.

SOU 2003:49, Volym 1. *Adoption – till vilket pris?* Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

SOU 2003:49, Volym 2. *Adoption – till vilket pris?* Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Weigl, Kerstin. (2003). *Längtansbarnen Adoptivföräldrar berättar*. Stockholm: Norstedts Förlag.

BILAGA 1

Informationsbrev 1

Hej!

Jag heter Christina Sutton, är 23 år gammal och studerar just nu min sista termin på socionomprogrammet på Ersta Sköndal Högskola i Stockholm.

Som avslutning på min utbildning ska jag under tio veckor i vår skriva en C-uppsats. Uppsatsen kommer att handla om adoptivföräldrars tankar inför föräldrskapet och upplevelsen av föräldraskapet. Uppsatsen kommer att bygga på intervjuer med adoptivföräldrar. Jag söker därför adoptivföräldrar som har adopterat som gifta och som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Jag söker adoptivföräldrar som adopterade sitt/sina första barn för max tre år sedan och som inte har några biologiska barn. Geografiskt är det bra om du bor i Stockholmstrakten eller relativt nära Stockholm. Alla som intervjuas har möjlighet att vara anonyma och möjlighet att ta del av intervjufrågor kommer att finnas inför varje enskild intervju.

Jag har länge intresserat mig för adoptionsfrågor och har själv en adopterad storebror från Thailand. Det låg därför nära till hands för mig att välja ett ämne som rör adoptioner till min C-uppsats. Jag tycker att detta är ett viktigt ämne att belysa och tror att det är av stor vikt för de som planerar att adoptera, men även för de som redan har adoptivbarn att kunna ta del av andra adoptivföräldrars tankar och upplevelser.

Om du är intresserad av att ställa upp på en intervju eller har frågor att ställa angående uppsatsen är du hjärtligt välkommen att höra av dig till mig på telefonnummer 070-7737548 eller via mail, christina.sutton@spray.se

Jag är mån om att så snart som möjligt boka in intervjuerna, så att jag kan komma igång med min C-uppsats då tiden är knapp. Jag behöver därför din intresseanmälan omgående, senast fredagen den 15:e april.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Christina Sutton

BILAGA 2

Intervjugudie

Intervjun med dig ser jag som ett samtal som kommer att kretsa kring följande fem frågeområden:

- Allmän information om dig det vill säga namn, ålder, yrke, familjekonstellation, boendeform och boendeort.
- Hur gick det till när du adopterade ditt barn?
- Vilka föreställningar och förväntningar fanns hos dig inför adoptionen?
- Vilka reaktioner har du mött hos omgivningen kring din adoption?
- Hur har du upplevt den första tiden som förälder?

BILAGA 3

Informationsbrev 2

Hej!

Jag heter Christina Sutton och går just nu min sista termin på socionomprogrammet på Ersta Sköndal Högskola. Som avslutning på min utbildning kommer jag under våren 2005 att skriva en C-uppsats om adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande. Du som får detta brev har anmält ditt intresse för att ställa upp på en intervju kring dina upplevelser av föräldrablivandet. Jag tänkte därför informera dig lite om min uppsats och dina rättigheter som intervjuperson.

Uppsatsens syfte är att beskriva adoptivföräldrars upplevelser av sitt föräldrablivande. Jag tycker att detta är ett viktigt ämne att belysa och tror att det kan vara viktigt både för de som redan har adopterat och för de som funderar på att adoptera att kunna ta del av andra adoptivföräldrars erfarenheter.

Intervjun med dig och med andra adoptivföräldrar kommer att vara mycket centrala delar av uppsatsen, som i huvudsak kommer att bygga på kvalitativa intervjuer. Uppsatsen kommer att skrivas under tio veckor i vår och beräknas vara färdig i juni månad.

Ditt deltagande i uppsatsen som intervjuperson är självklart frivilligt och kräver ditt samtycke. Du har rätt att när som helst avbryta din medverkan om du så önskar. Data som har inhämtats dessförinnan får dock användas av mig i uppsatsen.

För att säkerställa din anonymitet i uppsatsen är jag skyldig att göra allt jag kan för att avidentifiera dig, så att eventuella läsare inte ska kunna identifiera dig. Total garanti för anonymitet kan dock inte ges.

Kursansvarig lärare för denna uppsatskurs på Ersta Sköndal Högskola är Anders Kassman, tel. 08 6050879.

Hör gärna av dig till mig om du har frågor inför intervjun. Möjlighet att diskutera ovanstående information kommer även att finnas inför varje intervju.

Tack för att du vill dela med dig av dina erfarenheter!

Med vänliga hälsningar,

Christina Sutton
Tel. 070-7737548
E-post. christina.sutton@spray.se

